

GLĂȘUL CERBICIEI

www.ris.org.rs

REVISTĂ DE ACTUALITATE, CULTURĂ ȘI ISTORIE A ROMÂNILOR DIN SERBIA Nr. 15 * Anul VIII * 2017 * Vârșeț * Exemplar gratuit

Soliștii instrumentiști din Serbia de Răsărit, Jica Makulievici la flaut și Petar Makulievici la toba - Festivalul Mărțișorului

Lansarea Monografiei "Așezământul monahal Srediștea Mică"

Românii Independenți din Serbia (RIS) au doi reprezentanți la Congresul Românilor de Pretutindeni

Memoriu cu privire la introducerea orelor de Limba Română în Serbia de Răsărit

Istorie culturală

Aspecte privind activitatea culturală în ținutul Panciovei în perioada dualismului austro-ungar

Dr. Mircea Măran

"Glasul Cerbiciei" apare cu sprijinul Ministerului pentru Români de Pretutindeni

Emilia Lungu-Puhallo, prima învățătoare româncă din Banat

Evenimente, premiere și festivaluri

Invitație de suflet la Sărbătoarea primăverii

Nichita Stănescu spunea: *Folclorul este dorul de a te întoarce acasă..., iar Mărțișorul, făcând parte din folclor este cel care ne cheamă să revenim acasă, acolo unde l-am prins prima dată la piept, să revenim în adâncul sufletului nostru, unde sunt cele mai sensibile coarde ale DORULUI.*

Mărțișorul este un străvechi obicei românesc, o podoabă care simbolizează trecerea de la iarnă la primăvară și celebrează începutul primăverii. Cele două culori ale Mărțișorului -roșu care simbolizează dragostea și albul care simbolizează puritatea, eternitatea și curățenia sufletească ne înfrumusețează exteriorul. El ne aduce optimism și credință și este dăruit ființelor dragi.

La inițiativa organizației de interes obștesc *Români Independenți din Serbia (RIS)*, pentru prima oară românii din Serbia organizează **FESTIVALUL MĂRȚIȘORULUI** pe 1 Martie la Coștei, care are principalul scop asumat de a face cunoscută cultura, tradiția și obiceiurile românilor din Serbia, sub toate aspectele, respectiv păstrarea și valorificarea elementelor naționale pe aceste meleaguri. Manifestarea simbolizează sosirea primăverii, revenirea naturii la viață, dragoste, puritate și frumusețea acestei națiuni la început de primăvară.

Evenimentul debutează în Sala Căminului Cultural din localitatea Coștei. Prima ediție a Festivalului reunește aproximativ 800 de participanți, ansambluri și formațiuni folclorice, coruri laice și bisericești, formațiuni muzicale – fanfare și orchestre, grupuri vocale, soliști vocali și instrumentiști, concert de gală, oaspeți și invitați din Timoc și România. La ediția din anul acesta au participat societăți culturale, cămine culturale, școli din Vârșeț, Coștei, San-Mihai, Voivodinț, Straja, Mesici, Deliblata, Satu-Nou, Jamul Mic, Petrovat na Mlavi, Timișoara, Reșița, Iablanca, Râtișor, Marcovăț, Pârneaora, Vlaicovăț...

FESTIVALUL MĂRȚIȘORULUI este organizat de *Români Independenți din Serbia, S.C.A. „Eminescu”* și asociația *Pentru Un Vârșeț mai Bun*. În cadrul Festivalului a fost organizată cina festivă și **Balul Mărțișorului**.

Mărțișorul deschide larg porțile primăverii la Coștei

Organizarea prestigioasei manifestări „Festivalul Mărțișorului” la Coștei – un focar de răspândire al culturii, în premieră pentru românii din Serbia, a reunit instituțiile socio-culturale, biserica, comunitatea locală, societatea vânătorilor și clubul sportiv din localitate.

Festivalul Mărțișorului care s-a organizat pe 1 Martie la Coștei vine să confirme că românii din Țara noastră sunt uniți, iar spiritualitatea românilor din Serbia renaște bazându-se și pe obiceiuri și tradiții. În acest context, în Comitetul Local (CL) de organizare al Festivalului sunt incluși reprezentanții Sfatului Comunității Locale, Bisericii Ortodoxe Române, S.C.A. „Eminescu”, Clubului sportive „Cărașul”, S.C.A. „Mihai Eminescu” și asociației vânătorilor din localitate.

Evenimentul este organizat de Asociația de interes obștesc „Români Independenți din Serbia” (RIS), S.C.A. „Eminescu” și Asociația „Pentru Un Vârșeț mai Bun”.

Comitetul Local de organizare este format din 21 de membri, iar președintele S.C.A. „Eminescu”, Ilia Capeț este ales în calitate de președinte al Comitetului Local de organizare al Festivalului. În organismul local sunt incluși următorii: Georgeta Roxa (vicepreședinte), Viorel Atnagea, Marin Meici, Avram Tisan, Șandru Dobru, Lavinel Pitic, Avram Panciovan, Titu Craiu, Ionică Șova, Marinel Gruiescu, Ionică Irimia, Ionică Șorgean, Marinel Bălan, Ion Preda, Alexandru Maiogan, Pera Nicola, Dragan Radu, Mirel Dalea, Ion Micșa și Ionică Capeț. Comitetul Local împreună cu Comitetul Central de organizare al Festivalului invită toți românii să participe la evenimentul de la Coștei – **FESTIVALUL MĂRȚIȘORULUI**, ediția a I-a.

Măria Sa, Mărțișorul deschide larg porțile primăverii la Coștei pentru a ne ține în vraja celor două inele venind să însemne pentru toți, un simbol al dragostei, recunoștinței și respectului față de cei dragi și apropiați.

(Continuare la pagina 38)

Revista Glasul Cerbiciei sau vocea românilor din Serbia

Ministerul pentru Românii de Pretutindeni (MRP) în anul Domnului 2017 sprijină tipărirea revistei de actualitate, cultură și istorie din Serbia Glasul Cerbiciei, patru numere (15-18) editată de organizația de interes obștesc "Românii Independenți din Serbia" (RIS). În spațiul românesc contemporan din Serbia, publicația Glasul Cerbiciei, supranumită - Vocea poporului ocupă un loc de primă importanță în care cultura, istoria și credința se reintregesc în oglinda trecutului cu prezentul.

Revista are 40 de pagini, format A4, iar de la primul număr și până în prezent difuzarea publicației se face gratuit în Serbia, Patria Mamă și în comunitățile istorice, respectiv se poate descărca gratuit în format PDF pe site-ul www.ris.org.rs

Publicația mediului asociativ românesc din Serbia, Glasul Cerbiciei în 2015 și-a suspendat apariția din lipsa mijloacelor financiare, deoarece toate numerele au fost sprijinite de membrii asociației RIS și redacție care au suportat în mare măsură cheltuielile de editare a numerilor, adică tiparul, onorariile colaboratorilor, tehnoredactarea, difuzarea etc. O perioadă grea, imprevizibilă în care efortul, dârzenia și entuziasmul a biruit. Din fericire, Glasul Cerbiciei este viu în continuare și datorită Ministerului pentru Românii de Pretutindeni, dă glas românilor din Serbia. Revista independentă reușeste cu mari eforturi constante și sacrificii proprii, să ducă spre noi orizonturi lumina și adevărul sacru indiferent de constrângeri și prejudecăți. Glasul Cerbiciei nu este o publicație locală, privată sau subordonată fondatorului (de genul săptămânalul "Libertatea" din Panciova) și oferă o imagine

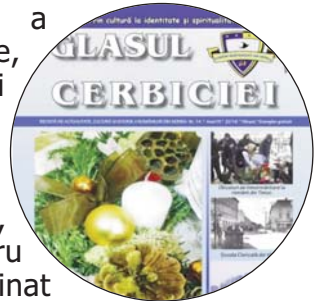
corectă, nu segmentară a realităților actuale, investigații culturale și istorice în galaxia minoritară.

Profilul revistei este cel al unei publicații de actualitate, cultură și istorie cu un spectru larg de preocupări, destinat sufletului și neamului românesc din Serbia și de pretutindeni. Glasul Cerbiciei acoperă evenimentele majore, acțiunile și demersurile RIS-ului și URS-ului, file de istorie, identitate și cultură milenară a românilor de pe întreg teritoriul Serbiei, interviuri, activitatea mediului asociativ românesc, asezăminte religioase, noutăți editoriale – editura "Românii Independenți din Serbia", studii culturale, festival, pagini consacrate românilor din Serbia de răsărit (Timoc și Valea Moravei), artă și cultură, literatură și multe altele.

Glasul Cerbiciei își continuă traseul în condiții prielnice urmărind obiectivul echilibrat în lumina gândului bun, precum atât de nimerit scrie și frontspiciul "Prin cultură la identitate și spiritualitate". Beneficiarii apreciază, înțeleg și încurajează fără precedent editarea publicației, însă rămâne la atitudinea și aprecierea instituțiilor abilitate privind românii de pretutindeni în viitor să sprijine sau să ignore apariția în continuare a prestigioasei reviste "Glasul Cerbiciei" - Un glas cerbice din Serbia, care a devenit vocea și manifestul românilor din Serbia.

Sincere mulțumiri MRP!

Redacția

Această revistă a fost tipărită cu sprijinul Ministerului pentru Românii de Pretutindeni (www.mprp.gov.ro).
Conținutul acestei reviste nu reprezintă poziția oficială a Ministerului pentru Românii de Pretutindeni.

Redactor șef-fondator: Dr Dorinel Stan

Redactor tehnic: Gabriel Gașpăr; **Secretar:** Călin Iorga

Redacția: dr Marinela Negru, dr Trăilă Spăriosu, dr Mircea Măran, dr Juica Brândușa, Tijana Anđelković, Cristian Cacovan, Natalia Stan, Marin Gașpăr, Lavinela Petruț, Tereza Gașpăr și Marius Zăria;

Înregistrat la Agenția pentru Registre Economice, Republica Serbia, nr. **BU 9465/2010**
 "Glasul Cerbiciei" apare sub egida **Românilor Independenți din Serbia;**

Adresa: Vaska Pope 37, Vârșeț 26300; Tel: +381 13 416-182; +381 64 119-53-84

web: www.ris.org.rs; **e-mail:** romanii.independenti@gmail.com;

Tipografia: DISK, Vârșeț; **Tiraj:** 1.600; **ISSN:** 2217-8473; COBBIS.SR-ID 189115660

Lucrare de excepție la editura RIS

Lansarea monografiei ilustrate „Așezământul monahal Srediștea Mică” a autorului Dr. Dorinel Stan

Scrie:

Natalia S.

Joi, 31 martie a.c., la Muzeul municipal „Konkordija” din Vârșeț a avut loc lansarea lucrării de referință pentru comunitatea românească din Serbia ”

Așezământul monahal Srediștea Mică ”, apărută la editura „Românii Independenți din Serbia” (RIS), 2016, Vârșeț, autor dr Dorinel Stan, în prezența unui public numeros și ales.

Evenimentul cultural prilejuit de lansarea studiului monografic a fost moderat de Simeon Lăzăreanu, ziarist și critic literar, iar despre carte au vorbit prof. univ. dr. Ioan Viorel Boldureanu (Timișoara), prof. univ. dr. Eugen Cinci, prof. univ. dr. Mircea Măran și autorul dr. Dorinel Stan. Momentele muzicale le-a oferit Aneta Gașpăr (ghitară), Mihai Hent din Arad (ghitară) și ansamblul instrumental „Blocul de răsărit” – cvartetul Școlii de Muzică din Vârșeț. Organizatorii manifestării au fost: Românii Independenți din

Serbia – organizația cea mai reprezentativă a mediului asociativ românesc din Serbia, „Glasul Cerbiciei” – publicație de actualitate, istorie și cultură a românilor din Serbia.

Evenimentul a fost onorat de prezența domnului Dan Constantin, consulul României la Vârșeț, Oana Firănescu, secretar II al ambasadei României la Belgrad, Viorel Dolha, președintele AGIRo, Dragița Stanoilovici, președinta asociației „Pentru Un Vârșeț mai Bun”, mass-media în limba română și sârbă, fețe bisericești, profesori și oameni de cultură.

În adresarea celor prezenți, domnul Dan Constantin, consulul României la Vârșeț, a ținut să evidențieze că este onorat de eveniment, iar lucrarea domnului Dorinel Stan este deosebit de importantă în ceea ce privește păstrarea și cunoașterea culturii și istoriei românilor din Serbia. Viorel Dolha, președintele AGIRo a subliniat cuprinsul, documentarea și aria studiului de cercetare a autorului, care este totodată și un militant pentru drepturile românilor din Serbia. Branislav Matici, reprezentantul asociației „Pentru Un Vârșeț mai Bun” a menționat relațiile tradiționale de prietenie între cele două popoare, iar această prestigioasă lucrare este o mostă a ceea ce înseamnă convețuire și multiculturalitate.

Prof. univ. dr. Ioan Viorel Boldureanu, care a fost coordonatorul Tezei de doctorat a autorului, a vorbit

cu cuvinte alese despre filologul Dorinel, făcând conexiunea între limbă și teologie, respectiv eficacitatea studiilor culturale în realizarea studiului monografic, care prin complexitatea structurii deschide posibilitati de plurifuncționalitate. Cartea se apropie, atinge cotele, nu doar ale unei ediții de lux, ci a unei opere bibliofile. O nouă sinteză în cultură și civilizație. Desființarea mănăstirii Srediștea Mică din 1777 este o coincidență la cifră, pentru că în 1777 a fost promulgată celebra patentă „Ratie Educationis” a împărătesei Mariei Tereziei. Astfel, trece în planul doi viața spirituală în obștiile creștine și se destinde era raționalității, apar școlile publice.

Despre importanța cărții „Așezământul monahal Srediștea Mică” care are o valoare incontestabilă la cunoașterea și reconstruirea vieții culturale și spirituale de altădată, a vorbit prof. univ. dr. Eugen Cinci, menționând legendele mănăstirii, toponimia izvoarelor și locurilor, dinastia familiei Diaconovici, care s-a stabilit de la mănăstirea Tismana la Srediștea Mică și regiunea Vârșeț la jumătatea secolului al XVIII-lea și înființează aici o școală românească, desființarea mănăstirii la 1777 și reluarea impulsului de recuregere cu trecutul prin inaugurarea în 1933 a pelerinajului tuturor românilor din Serbia la fosta mănăstire Srediștea Mică.

Prof. univ. dr. Mircea Măran, s-a referit la conținutul și aspectul grafic remarcabil al cărții, care a subliniat și evidențiat valoarea lucrării și autorului, a vorbit exhaustiv și complet despre cuprinsul lucrării, accentuând Scrisoarea egumenului Grigorie de la mănăstirea Srediștea Mică care este cea mai veche scriere românească existentă din Serbia.

Așa cum se cuvine, autorul dr. Dorinel Stan, pe lângă cuvintele de mulțumire adresate celor peste o sută de spectatori prezenți în incinta Muzeului „Konkordija” din Vârșeț, a ținut să prezinte concluziile și să accentueze aspectele specifice, caracteristice și inedite din monografie:

„Până în prezent, nimeni din comunitatea românească din Serbia n-a abordat subiectul mănăstirilor, dealtfel foarte sensibil și dificil.

Cercetarea propriu-zisă a început în anul 2006, adică în urmă cu un deceniu.

În tot acest răstimp am cercetat Arhiva Episcopiei Caransebeșului, Arhiva Episcopiei Banatului din Vârșeț, Arhiva Episcopiei „Dacia Felix”, Arhiva mănăstirii Mesici, Arhiva Mitropoliei Banatului din Timișoara, Arhiva Arhiepiscopiei din Arad, Arhiva Istorică din Biserica Alba și Panciova, Arhiva Mitropoliei din Sremski Karlovci, Arhiva Bisericească și Cancelariei Locale din Srediștea Mică și Mare, Arhiva Bisericii Ortodoxe Române din Bocșa Montană și Arhivele Naționale din București. Elementul ereditar, respectiv străbunicul meu a fost preot în localitatea de baștină, și-a lăsat amprenta când este vorba de dârzenie, rezistență și încăpăținare. Tot străbunicul, preotul Alexandru Vărăgian a scris „Istoricul fostei mănăstiri din Srediștea Mică”, manuscris din 1927 care l-am găsit întâmplător în arhiva Bisericii Ortodoxe Române din Srediștea Mică. Mănăstirea veche sredișteană nu mai există fizic de aproape două secole jumătate, ceea ce a îngreunat considerabil cercetările. Lucrarea cuprinde fosta mănăstire sredișteană, biserica de mir și noua mănăstire din Srediștea Mică.

În cadrul așezământului monahal Srediștea Mică s-a înființat prima Școală românească din Serbia în anul 1736, cel mai vechi document păstrat în limba română din Serbia, anul 1698 este scrisoarea egumenului Grigorie de la mănăstirea Srediștea Mică și tot aici, începând cu anul 1933, s-a reluat legătura cu trecutul, inaugurându-se pelerinajele anuale la biserica fostei mănăstiri. Celebrul pictor bănățean, Gheorghe Diaconovici Loga, s-a născut la Srediștea Mică. Rolul și importanța acestui așezământ cultural și religios de altădată este remarcabil atât pentru cultura și istoria românilor din Serbia, cât și pentru cultura și istoria românească în ansamblu.”

În final autorul a oferit numeroase autografe și un cocktail, iar manifestarea de la Muzeul „Konkordija” din Vârșeț, moderată de Simeon Lăzăreanu a adus surâsul bucuriei pe chipurile celor prezenți. Fiecare eveniment are unicitatea sa! <

Români pentru români

RIS-ul are organizație locală și la Maramorac

In Maramorac (Județul Cuvin) după ultimul recensământ locuiesc 3145 de persoane, dintre care 416 români. Români din Maramorac cu încăpățănare nu vor să renunțe la propria identitate și încep procesul de reorganizare culturală, educativ-instructivă și asociativă.

Români Independenți din Serbia (RIS), asociație de interes obștesc a constituit o nouă organizație locală la Maramorac. La început de vară, Adunarea românilor din localitate, în urma alegerilor statutare, și-a ales președintele și structura de conducere a organizației locale RIS -Maramorac.

Echipa de conducere a organizației locale Maramorac a „Românilor Independenți din Serbia” este compusă din:

Cristian Mândruț – președinte

Cornel Cârnician – vicepreședinte

Slobodan Encea – secretar

După constituirea noii conduceri a organizației locale Maramorac, în cadrul primei ședințe desfășurate au adus în discuție aspecte legate de păstrarea identității și spiritualității românești în localitatea mixtă Maramorac, respectiv principalele

Cristian Mândruț

obiective propuse și asumate de organizația reprezentativă a mediului asociativ românesc din Serbia – Români Independenți din Serbia.

Biroul RIS

Maramorac - file de istorie

Pentru prima dată, satul Maramorac este menționat în anul 1358, sub denumirea de Berches, aparținând comitatului Caraș. Se menționează și în catastiful patriarhiei din Peci în anul 1660, când călugării au organizat colecte în părțile acestea ale Banatului.

Localitatea este amintită și în anul 1717, având 12 case. Un an mai târziu este înregistrat ca loc pustiu. Pe harta lui Mersy din 1723 se menționează ca populat. În perioada 1770 – 1773, din ordinul Mariei Terezia, locul este cedat grănicerilor. Așezarea actuală datează din perioada 1810 – 1820. Cele mai multe familii au venit din localitățile Dejan, Fizeș și Bocșa. Istoricul Bovorsky susține că aceste familii s-au colonizat în anul 1805. Din registrele stării civile reiese că familiile din Dejan au venit în anul 1819 – în total 110 familii de români. La Maramorac s-au stabilit și familii germane din Provincia Hesse și din Bacika (826 familii). Între anii 1812-1819, au venit 112 familii de sârbi. Cu timpul, numărul nemților în sat a fost cu mult mai mare

decât al românilor și sârbilor laolaltă. După recensământul din 1827, la Maramorac au fost 2517 suflete ortodoxe (români și sârbi), 8 catolici și 305 evangheliști.

După datele notate de către parohul Simeon Popoviciu în 1887, Maramoracul avea 1141 locuitori de naționalitate română, iar numărul caselor românești era 164. Numărul locuitorilor crește până în anul 1931, având numărul de 5192 locuitori. În anul 1948 numărul locuitorilor, după venirea coloniștilor din Sandžak și după plecarea nemților, era 4939. Anul 1961 înregistrează un total de 5134 locuitori iar mai târziu, acest număr s-a micșorat datorită tendințelor de trai la oraș. Anul 2002 înregistrează 3380 locuitori și 1292 gospodării în Maramorac.

După sosirea sârbilor pe aceste meleaguri, în anul 1814 s-a început construcția unei biserici mici, bătută de pământ, mai precis, a unei capele construită pe locul școlii vechi sârbești. În această biserică s-a ținut slujba duhovnicească din anul

1816 până în anul 1860, după cum a fost scris pe poarta bisericii. În anul 1859, pe timpul patriarhului Josif Rajačić, în sat a fost terminată noua biserică ridicată de sârbi și români împreună. Biserica are hramul Sf. Sava. Românii au fost în comunitate bisericească cu sârbii până în anul 1873, când s-au despărțit. Sârbii au plătit 12.000 forinți, în decurs de zece ani, conform înțelegerii din 25 septembrie 1872.

Românii au mai primit și 34 jugăre de pământ și 100 forinți datorie. La despărțire, românii au cumpărat casa arhierescă cu numărul 1 și acolo s-au ținut slujbele duhovnicești până în anul 1902. În același an românii au terminat biserica cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt”. Lângă biserică au clădit o casă pentru necesitățile preotului, în cadrul căreia s-a amenajat o sală mare pentru ședințe. Românii au mai primit la despărțire ierarhică edificiul numărul 25 pentru nevoile școlii. Biserica nouă a fost terminată în anul 1804, când s-a pus și gardul de fier în jurul ei. Astfel, românii din Maramorac au primit un locaș minunat, clădit cu mijloace proprii.

În urma despărțirii arhieresti, primul preot al românilor a fost Nicolae Popoviciu, care, pe lângă obligațiile sale de preot, se ocupa și de viața culturală a satului. Preotul Nicolae înființează prima bibliotecă românească în sat. Împreună cu primul învățător din Maramorac, Adam Bojin, preotul Nicolae înființează și primul cor bărbătesc care cânta numai la liturghie și înmormântări. În anul 1888 preotul Nicolae Popoviciu a plecat din sat iar în locul lui a venit Simeon Popoviciu. Acestuia și învățătorului A.Bojin le revin multe merite pentru efortul depus în organizarea activităților culturale din sat. Sub supravegherea lor se clădește biserica română, apoi se înființează un nou cor bărbătesc,

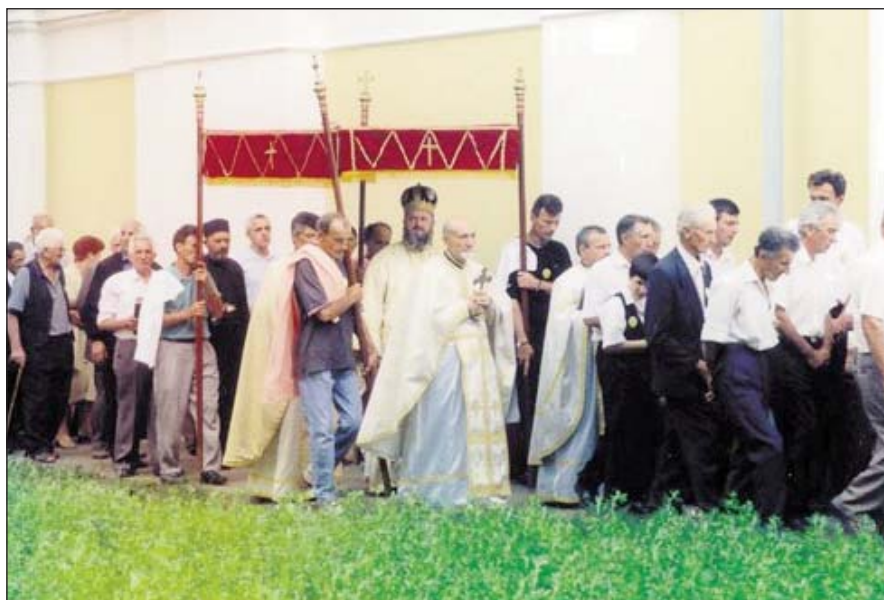

care avea 44 de membri și cânta pe 4 voci. Lui Nicolae Șofariu îi revin meritele pentru reînnoirea și continuarea dezvoltării vieții culturale în sat. Învățătorul Savu Nicolaevici trebuie amintit în legătură cu manualele școlare în limba română și cu primul abecedar românesc din Banatul iugoslav. El a fost ambasadorul limbii române. Unul dintre cei mai activi oameni din sat a fost învățătorul Nicolae Bocșan și primul învățător român născut la Maramorac. Din moment ce s-a angajat la școala din sat, se încadrează în rândul societății culturale, reînființează corul, echipa de folclor și pentru prima dată, înființează o secție de teatru. Trebuie amintit că această secție de teatru pe timpul lui a devenit cea mai cunoscută din Banat. Învățătorul Văcărescu a reînnoit biblioteca școlii cu cărți aduse de el din Vârșeț și România. Câțiva ani a fost și dirijorul corului Societății culturale. Învățătorii Bocșan și Văcărescu au făcut eforturi pentru a înființa orchestră românească. Primii lăutari ai orchestrei au fost Alexandru (Șandor) Barbu, Ioța Barbu – Fițu și Nistor (Toniță) Barbu. În perioada postbelică în sat vine învățătorul Sever Bunda. Împreună cu inv. N. Bocșan întemeiază orchestra care la ședința anuală

ținută în iarna anului 1945 primește numele de „Romanța”. În scurt timp, sub conducerea lui Sever Bunda, „Romanța” devine cea mai bună orchestră din Banat. În anul 1948, Bocșan și Bunda pleacă la Vârșeț și înființează „Teatrul Popular Românesc”, o instituție semiprofesională a minorității noastre. Mai târziu dirijor al corului și al orchestrei devine Aurel Mândruț. În anul 1956, corul din Maramorac ocupă locul I la întrecerile din Panciova. În anul 1958 treptat se sting activitățile culturale și secțiile societății. ◀

Lucia NĂOD

*Fragmente preluate din
Periodicul B.O.R. din Maramorac*

Donații - Asociația RIS

Donație cu lansare de carte la Mesici

O delegație a Românilor Independenți din Serbia, Dr. Dorinel Stan, președinte, Cristian Cacovan, vicepreședinte și Călin Iorga, secretar au donat celebrei fanfare „Turturica” din cadrul S.C.A. „Ion Creangă” din Mesici o tobă

Prin intermediul Asociației de interes obștesc „Români Independenți din Serbia” (RIS), fanfarei „Doina” din cadrul S.C. „Ion Bălan” din Iablanca i-a fost procurat instrumentul muzical cu percuție – toba mare.

Fanfara „Turturica” din Mesici a fost și a rămas una dintre cele mai renumite și mai apreciate fanfare românești din Voivodina și nu numai. Înființată la 28 februarie 1934, ascensiunea acestei formații muzicale a fost bruscă. Fanfara din Mesici, în 1944 a fost mobilizată în cadrul orchestrei militare și trimisă pe frontul din Srem, în Bosnia și Herțegovina, Croația, Slovenia și până în Italia (Triest). Astfel, fostul stat Iugoslavia a fost eliberat în sunetele fanfarei „Turturica” din pitoreasca localitate românească – Mesici, ai cărei instrumentiști nu au știut să fredoneze decât marșuri și cântece patriotice românești.

La sediul S.C.A. „Ion Creangă” din Mesici a avut loc lansarea de carte „Așezământul monahal Srediștea Mică”, autor Dr Dorinel Stan, editura RIS-ului. La acest important eveniment cultural au luat

parte un număr important de mesiceni, oaspeți și invitați. Studiul monografic „Așezământul monahal Srediștea Mica” este o lucrare de referință pentru cultura, istoria și spiritualitatea românilor din Serbia. Autorul Dr Dorinel Stan a făcut o succintă prezentare a monografiei ilustrate, care se află la cea de-a doua lansare de carte, prima fiind studiul cultural „Societățile cultural-artistice românești din Voivodina 1945-1962”.

Așa cum se cuvine, autorul cărții, pe lângă cuvintele de mulțumire adresate celor prezenți în sală, a ținut să facă unele concluzii și să accentueze ceea ce este specific, caracteristic și inedit în lucrare. Alături de carte, a fost prezentat noul număr (14) al revistei de actualitate, cultură și istorie a românilor din Serbia „Glasul Cerbiciei”, care este cenzurat în continuare de C.P.E. „Libertatea” din Panciova. Datorită blocajului informativ, respectiv cenzurii care se aplică și exercită constant de către Nicu Cioban în săptămânalul „Libertatea” – Fereastra noastră spre întuneric (Europa), publicația independentă „Glasul Cerbiciei” - vocea poporului, cu mândrie, dârzenie și încăpăținare va fi lansată, prezentată și promovată beneficiarilor, adică românilor în plasa Vârșeț, Alibunar, Panciova, Covin, Zrenianin, Jitiște, Biserica Albă și Serbia de Răsărit, respectiv în toate așezările românești din Voivodina și Timoc. Revista „Glasul Cerbiciei” este vocea românilor din Serbia – glasul poporului. ◀

Biroul RIS

Demersuri și solicitări

Demersuri pentru urgentarea obținerii cetățeniei române de către românii din Serbia

Scrive:

Florian Copcea

Trimisul special al AGERPRES

Asociația „Românii Independenți din Serbia” (RIS) a început demersurile către autoritățile de la București pentru simplificarea procedurilor de obținere a cetățeniei române.

Președintele acesteia, dr. Dorinel Stan, a declarat, duminică, pentru AGERPRES, că minoritarii români din Serbia, permanent supuși acțiunilor de deznaționalizare, solicită „cosmetizarea legislației în vigoare, astfel încât să dobândească necondiționat, fără obstacole birocratice, cetățenia română”.

„Numai așa vom avea șansa să ne conservăm identitatea, să ne protejăm ființa și valorile culturale și spiritual național-românești. Romanii Independenți din Serbia face apel la elita politică românească, la Guvernul României să adopte un nou act normativ în ceea ce privește idealul românilor din Serbia de a căpăta cetățenia română”, a precizat Stan.

El a mai arătat că Ordonanța de urgență a Guvernului României nr.37/2015 introduce câteva facilități în ceea ce privește acordarea cetățeniei române cetățenilor străini.

„Conform acesteia persoanele care dovedesc că au contribuit semnificativ la păstrarea și promovarea culturii, civilizației și spiritualității, indiferent dacă sunt etnici români sau de altă etnie, pot primi mult mai repede cetățenia română, pe când etnicilor români li se pun tot felul de piedici, lucru incorect”, a spus Dorinel Stan.

Potrivit acestuia, criteriile care reglementează modul de apreciere privind soluționarea dosarelor de cetățenie „reprezintă o barieră, în sensul că doar persoanele care îndeplinesc condiții specifice de promovare în mod semnificativ a culturii, civilizației și spiritualității românești (cărți și articole publicate, activitate științifică și culturală susținută, școlarizare în România) se încadrează în instrucțiunile trimise de Ministerul Afacerilor Externe corpului diplomatic român din Serbia”.

„RIS pledează pentru înlăturarea acestor bariere. Este nedrept ca un român din Serbia care a absolvit o școală românească în Serbia să fie discriminat în comparație cu un solicitant din alte spații, interesant să obțină și cetățenia română. Dacă nu se vor lua măsuri corespunzătoare de către guvernarea de la București există riscul să ne pierdem, cu fiecare zi care trece, ființa românească, limba românească”, a mai spus dr. Dorinel Stan. <

Demersuri și solicitări

Romani Independenți din Serbia (RIS) – Organizația de determinantă a mediului asociativ românesc, face apel la elita politică românească (Guvernul României) să adopte o nouă propunere legislativă pentru ca comunitățile istorice românești să dobândească cetățenia română la nivelul principiului etnic, astfel încât comunitățile istorice românești să-și poată conserva identitatea națională

Aminoritatea națională română din Serbia, incluzând și filonul cultural românesc, potrivit limbii, etniei, conștiinței identității, culturii și tradițiilor proprii, se consideră parte organică a națiunii române, care dorește să-și păstreze nealterată identitatea națională și se opune proceselor de asimilare și deznaționalizare. În Serbia, ca pretutindeni în Europa unde se recunoaște Împărăția lui Dumnezeu, toate minoritățile beneficiază de dreptul de a avea cetățenia statului de origine. Românii din Serbia nu au fost niciodată cetățeni ai statului român, dar își doresc acest lucru și drept natural, care reprezintă un instrument pentru păstrarea identitară și spirituală, o mândrie de apartenență națională.

Romani Independenți din Serbia (RIS) – Organizația de determinantă a mediului asociativ românesc, face apel la elita politică românească (Guvernul României) să adopte o nouă propunere legislativă pentru ca comunitățile istorice românești să dobândească cetățenia română la nivelul principiului etnic, astfel încât comunitățile istorice românești să-și poată conserva identitatea națională.

Ordonanța de urgență a Guvernului României nr.37/2015 introduce mici facilități în ceea ce privește acordarea cetățeniei române cetățenilor străini sau persoanelor fără cetățenie care au contribuit semnificativ la păstrarea și promovarea culturii, civilizației și spiritualității, indiferent dacă sunt etnici români sau de altă etnie. Criteriile care reglementează modul de apreciere privind soluționarea dosarelor de cetățenie reprezintă o barieră, în sensul că doar persoanele care îndeplinesc condiții specifice de promovare în mod semnificativ a culturii, civilizației și spiritualității românești (cărți și articole publicate, activitate științifică și culturală susținută, școlarizare în România...) se încadrează în instrucțiunea MAE, trimisă corpului diplomatic românesc, ceea ce a făcut ca numărul etnicilor români din Serbia care au

cerut cetățenia română la cele trei misiuni diplomatice din Serbia (Belgrad, Vârșeț și Zăieciar) să fie de două cifre. Înseamnă, un român din Serbia care a absolvit o școală românească în Serbia este discriminat negativ, în comparație cu cel care a terminat în România. În felul acesta, nu vom reuși să păstrăm procesul educativ-instructiv în limba română din Serbia, iar consecințele vor fi nefaste.

În baza Legii 299/2007 privind sprijinul acordat românilor de pretutindeni, se reglementează:

a) Drepturile persoanelor care își asumă în mod liber identitatea culturală română – persoanele de origine română și cele aparținând filonului lingvistic și cultural românesc, care locuiesc în afara frontierelor României, denumite în continuare români de pretutindeni.

Așadar, românii din Serbia (valahii) sunt parte a filonului românesc, spune legea, dar nu pot primi cetățenia română printr-o procedură simplificată, așa cum o poate dobândi un sportiv străin. În multe state din Europa la baza acordării cetățeniei, avem exemple de bună practică (originea etnică).

Romani Independenți din Serbia solicită, ca orice membru al comunității istorice românești din Serbia, care poate atesta prin acte apartenența la filonul (etnia) românească (părinte, bunic, străbunic-ascendent) să poată beneficia de cetățenia română, respectiv toți cei care își asumă apartenența română.

Trăim într-o societate democratică europeană bazată pe principiul discriminării pozitive și cerem ca toți cetățenii străini care provin din rândul comunităților istorice românești din afara granițelor României să aibă dreptul la dobândirea cetățeniei române – un ACT ISTORIC pentru românii din jurul României. ◁

Președinte
Români Independenți din Serbia
Dr Dorinel Stan

Românii Independenți din Serbia în acțiune

Protejarea intereselor naționale ale românilor din Serbia

La sediul central al organizației de interes obștesc „Românii Independenți din Serbia” (RIS) a avut loc ședința extinsă a Asociației. La Vârșeț s-au reunit membrii conducerii și reprezentanții organizațiilor locale R.I.S., să discute despre problemele arzătoare ale românilor din Serbia.

Ordinea de zi a ședinței a cuprins prezentarea unei serii de probleme strigente, care a potențat analiza situației actuale în cadrul etniei românești din Serbia. Discuțiile care au avut loc au fost axate pe facilitarea obținerii cetățeniei române de către etnicii români din comunitățile istorice, printr-o revizuire a actului legislației Române și activitățile autofinanțate – desfășurate în cadrul Asociației „Românii Independenți din Serbia”.

De asemenea au fost stabilite prioritățile și strategiile de acțiune ale R.I.S.-ului în noile condiții

social-politice din Serbia, introducerea orelor de Limba Română cu Elementele Culturii Naționale în Serbia de Răsărit, precum și adoptarea hotărârilor de editare a publicației central „Glasul Cerbiciei”, a suplimentelor revistei, respectiv tipărirea cărților la Editura R.I.S.-ului de importanță majoră pentru etnie, organizarea manifestărilor tradiționale (Festivalul Mărtișorului, Sărbătoarea din Poieni...) și continuarea procesului de reorganizare și structurare a organizațiilor locale R.I.S. din Serbia.

În ședință s-a vorbit și despre situația dezastruoasă din cadrul Consiliului Național al Minorității Naționale Române din Serbia (CNMNR) care a devenit instrumentul unui grupuleț de interes (Petrivici-Drăgan-Cioban) și nu reprezintă interesele minorității naționale române. În acest context, așa-zisul CNMNR nu sprijină, cenzurează și explicit interzice finanțarea, (urmărirea) activităților ale „Românilor liberi și independenți”. Problema comunității etnice românești din Serbia este tot mai arzătoare, iar românii și filonul cultural român sunt neprotejați. Cu alte cuvinte, este o necesitate tot mai pronunțată coagularea mediului asociativ românesc, un deziderat al românilor pentru români. ◀

Biroul R.I.S.

Un exemplu de păstrare a procesului educativ-instructiv în limba română din Serbia

Prin intermediul publicației „Glasul Cerbiciei” și site-ului www.ris.org.rs, asociația RIS pune la dispoziție informații care vizează pregătirea profesională în limba română a profesorilor din învățământul primar, în Republica Serbia, respectiv condițiile de înscriere și oferte

Ofertă de studii:

Începând din anul universitar 2015 – 2016, la Facultatea de Învățători a Universității din Belgrad se organizează studii universitare de licență și de master, cu frecvență, pentru formarea profesorilor din învățământul primar în limba română.

Pregătirea academică a profesorilor pentru învățământul primar în limba română se asigură prin parcurgerea noului Modul

acreditat, care aduce un surplus de credite – 75 și o dublă specializare. Astfel, la finalul studiilor, absolvenții dobândesc specializarea de profesori în învățământul primar cu predare în limba română și în limba sârbă, calificare atestată prin Diploma acordată după finalizarea studiilor.

Este important de menționat că modulul de limba română subînțelege realizarea cursurilor și examenelor în limba sârbă, iar paralel se vor studia obiectele opționale obligatorii în limba română. Doar așa tinerii noștri se vor putea integra în societatea sârbească, păstrând specificul și demnitatea național-culturală.

ÎNSCRIEREA LA CONCURSUL DE ADMITERE LA CICLUL UNIVERSITAR DE LICENȚĂ – ANUL UNIVERSITAR 2017/2018

1. Depunerea documentelor
2. Verificarea aptitudinilor
Probele de aptitudini (verbale, muzicale și fizice)
3. Examenul de admitere
Candidații care îndeplinesc cu succes verificarea aptitudinilor, vor susține examenul de clasificare.
 - TESTUL DIN LIMBA SÂRBĂ/ROMÂNĂ
 - TESTUL DIN CULTURA GENERALĂ ȘI INFORMARE
 - Publicarea listei finale a candidaților la examenul de admitere
4. Înscrierea candidaților
Înscrierea candidaților care au susținut cu succes examenul de admitere.

Pentru orice informații suplimentare, referitor la Facultatea de Învățători a Universității din Belgrad, secția în limba română din Vârșeț, vă rugăm să contactați:

Prof dr. univ. Marinel Negru (vicepreședinte „Români Independenți din Serbia” – Facultatea de Învățători, secția în limba română din Vârșeț. – Tel: 0646710955

Viorel Dolha – președinte AGIRO din România – Tel: 004074419515

Dr Dorinel Stan – președinte „Români Independenți din Serbia” (RIS) – 0641195384

Jiva Momirovici – Asociaia Cadrelor Didactice de Etnie Românească din Serbia – Tel: 0637763671

Irimia Popa – Asociația „Concordia Transilvania” – Tel: 0040 729038203

Memoriu cu privire la introducerea orelor de Limba Română în Serbia de Răsărit

Memoriu cu privire la introducerea orelor de Limba Română în Serbia de Răsărit în baza legislației și trimis la circa 1000 de adrese din Serbia, România și Europa. Printre semnatarii și inițiatorii acestui memoriu se află și Asociația de interes obștesc „Români Independenți din Serbia” (RIS).

Stimate Domnule Ministru Mladen Šarčević,

Venim cu încredere în fața dumneavoastră cu speranța că veți găsi soluții prin care predarea limbilor materne (în cazul acesta limba română) în școlile din Serbia să asigure punerea efectivă în practică a drepturilor constituționale firești ale fiecărui copil din Serbia de a învăța și limba mamei într-un context legislativ și de infrastructură în care elevul minoritar și familia lui să simtă:

1. Că în Serbia dreptul lui de a opta pentru învățarea limbii materne române în școală este unul firesc și că nu are a se simți „vinovat” pentru această alegere. Până în prezent ministerul, administrațiile școlare și conducerile școlilor nu au publicat niciodată vreun anunț în presă sau pe site-urile lor prin care să informeze că există acest drept de studiu al limbii materne române în Serbia. Totul se petrece parcă în conspirativitate. Documentele privind modalitatea de a se opta pentru limba română trimise de administrația școlară în școli în 22 06 2016 nu încurajă la transparență ci, din contră, preciza că toată această anchetă este secretă și că se desfășoară exclusiv în școală și doar

într-o singură zi: 28 06 2016.

2. Că în Serbia dreptul lui de a învăța limba maternă română este luat în serios (la fel de serios ca învățarea limbii sârbe și a matematicii) și nu este pus în aceeași oală cu olăritul, adunatul gunoaielor din șanțuri, desenul pe asfalt, păpuși din aluat etc.

În prezent în Serbia limba maternă română are același statut cu olăritul, adunatul gunoaielor din șanțuri, desenul pe asfalt, păpuși din aluat etc.

3. Că în Serbia nu va fi pedepsit dacă va opta pentru învățarea limbii materne în școală.

În prezent dacă alege să studieze limba maternă română în Serbia este pedepsit și pierde dreptul de a studia informatica.

4. Că dacă anul trecut a studiat limba maternă română îi va fi asigurată continuitate și în anul următor (anii următori) și că de la 1 septembrie va fi în următorul an de studiu al limbii materne române din oficiu.

În prezent, în Serbia, nu există nicio urmă de continuitate în studiul limbii materne române. Ar trebui să fie o regretabilă excepție cazul în care în următorul an școlar nu va mai putea studia limba maternă română. În Serbia regula este că limba maternă română nu are continuitate în studiu. Așa cum niciun elev nu are siguranța că va studia și în anul 2 sau anul 3 sau în anul 4 (la un alt nivel) olăritul, adunatul gunoaielor din șanțuri, desenul pe asfalt, păpuși din aluat, tot așa nu are nimeni siguranța că va studia limba maternă română (la un alt nivel) și în anul 2 sau anul 3 sau în anul 4. Totul este sub semnul întrebării în fiecare 1 septembrie.

5. Că în școlile din Serbia în care de câțiva ani se învață limba română maternă există un corp de profesori de limba română cu un statut cert și angajați pe perioadă nedeterminată.

Cei 4 profesori de limbă română din Serbia de răsărit au un statut incert, nu sunt angajați pe o perioadă nedeterminată. Parcă se mizează că elevii care au studiat în anul trecut limba maternă română și comunitatea/famiiliile lor să se evapore și că de la anul viitor să nu mai fie nevoie de acești profesori. Acești profesori de limbă maternă română nici nu prea apar pe site-urile școlii și nici nu apare disciplina predată de ei. Limba maternă română în Serbia este evident sub semnul provizoratului și improvizației ca statut și tratament.

6. Că i se permite să învețe limba maternă română în școala publică din Serbia.

Din anul școlar 2016/2017 dacă un elev de etnie română din Serbia a ales informatica nu va mai putea învăța în școală limba maternă română (așa cum a făcut-o în anul trecut) ci o va "învăța" pe terenul de sport sau în tabere turistice de vară sau iarnă și ateliere. Scoaterea limbii materne române din școli este ultima "noutate" a ministerului educației din Serbia care sperăm să nu fie pusă în aplicare ci limba română maternă să se studieze în continuare în sălile de clasă și dacă în 28 06 2016 elevul a ales limba în tabela A sau dacă a ales-o în tabela B.

7. Că modificările legislative din Serbia în privința limbii materne române vor îmbunătăți cu bună credință predarea acesteia în școli și că modificările legislative nu vor fi făcute cu rea credință.

Până în 2013 nu se putea învăța limba română maternă în Serbia de răsărit. La ancheta din martie 2013 doar în administrația școlară Zajecear s-au anunțat oficial la școli că vor să studieze din anul școlar următor limba română maternă 1617 elevi. Ministerul în loc să pregătească peste vară profesori și manuale a schimbat legislația încât practic să nu mai se găsească profesori care să le predea acestor 1617 elevi. Din iulie 2013 orele de limbă română pot fi predate doar de profesorii care au studiat ei înșiși în limba română atunci când au fost elevi sau studenți. Este știut însă că niciodată în zonă nu a fost învățământ de limbă română, deci niciunul dintre actualii profesori care cunosc limba română din familie nu au învățat această limbă la școală. Dintre cei 1617 elevi care au cerut limba română doar pentru vreo 400 s-au mai găsit profesori. Restul de trei sferturi au așteptat și așteaptă în continuare degeaba să poată învăța limba română maternă. Conform acestei legislații, dintre sutele de profesori de etnie română din zonă nu îndeplinește niciunul condițiile pentru a preda abecedarul în limba română. Legislația de până în iulie 2013 le permitea să predea ore de limbă română și celor care cunoșteau această limbă doar din familie. A le cere

profesorilor de etnie română să aibă diplomă că au studiat în limba maternă în anii de școală duce la un cerc vicios din care rezultă că nimeni nu poate preda elevilor aceste limbi fiindcă nu s-au predat în trecut(!).

Ar trebui ca urgent Ministerul educației din Belgrad să anuleze modificarea de la articolul 121 din prevederile legislative apărute în Monitorul Oficial al educației din Serbia nr. 55 din 3 iulie 2013, permițând astfel sutelor de profesori și învățători din zona Serbiei de răsărit care cunosc din familie limba română să poată preda abecedarul în limba română propriilor elevi.

Ministerul educației din Belgrad ar trebui să organizeze urgent cursuri de perfecționare cu acești profesori care cunosc doar din familie limba română exact cum se organizează cursuri de perfecționare cu profesorii romi. Nici unii și nici alții nu au avut în trecut posibilitatea de a urma școala în limba maternă.

Administrațiile școlare din Zajecear, Branicevo, Pomoravski, Podunavski și regiunea Belgrad ar trebui să consulte elevii din școli dacă doresc să studieze limba română și în același timp să facă anunț pe site-ul lor și în școli că profesorii care cunosc limba română din familie pot să predea abecedarul în limba română propriilor elevi și că în vacanțe se vor organiza cursuri de perfecționare.

Administrațiile școlare din Zajecear, Branicevo, Pomoravski, Podunavski și regiunea Belgrad să acorde de îndată, fără o nouă anchetă, posibilitatea învățării limbii române elevilor care din propria inițiativă a părinților lor au solicitat școlilor acest lucru în 2013, 2014, 2015 și școlile/statul le-a refuzat acest drept constituțional. Aceste cereri neonorate până acum se află în baza de date a școlilor și ar fi un gest frumos și o reparație morală.

Cursul de limba română să fie pus în orar la ore rezonabile (imediat după ultima oră de curs). Autobuzele școlare să își modifice orarul ținând cont și de programul elevilor care studiază limba română. Acest lucru se poate face doar dacă se angajează mai mulți profesori (și dintre aceia care cunosc limba română doar din familie). Dacă se angajează doar 4 profesori pentru mii de elevi din zeci de localități, atunci sigur că vor putea preda doar la ore de seară limba română. Și în Serbia și în România este firesc să se caute în primul rând cadre didactice cât mai calificate pentru predarea tuturor disciplinelor (de la matematică la limba maternă). Dacă însă pentru o clasă nu se anunță nimeni calificat, atunci se angajează și cadre cu calificare mai redusă. **NICIO CLASĂ NU TREBUIE SĂ RĂMÂNĂ FĂRĂ PROFESOR!** Asta este regula în Serbia pentru toate celelalte discipline, mai puțin limba română, unde elevilor li se spune că nu se găsesc persoane supercalificate pentru a le preda abecedarul!

Trebuie ca și pentru limba română să se pro-

cedeze la fel ca și pentru celelalte discipline încât să se angajeze suficienți profesori sau învățători din chiar școala respectivă.

Să se anunțe că nu mai trebuie să renunțe la studierea informaticii cei care își doresc să studieze și limba maternă.

Toate minoritățile au în ministerul de la Belgrade câte un inspector școlar, în afara de minoritatea română.

Va rugăm să numiți un inspector și pentru minoritatea română până la organizarea unui concurs pentru acest post.

Stimate Doamnă Ministru Mladen Šarčević,

Vă vom da mai jos câteva caracteristici generale și mai apoi texte integrale de lege privind învățarea limbilor maternă în România. Am ales România, țara care se spune că are 2 prieteni: Marea Neagră și Serbia. Am ales România și fiindcă acolo se învață și limba maternă sârbă. Suntem convinși că veți vedea marile diferențe și că veți lua multe dintre aceste prevederi ca model. Cu toate acestea vă anunțăm că și în România, asociațiile noastre care vă scriem acum, încă facem demersuri pentru reglementări și mai favorabile minorității sârbe de acolo.

A. Caracteristici generale privind învățarea limbii maternă (inclusiv sârbe) în România

a) În România este o atmosferă favorabilă minorităților și în special a sârbilor de acolo încât este un brand să fii minoritar/sârb în România

b) Această atmosferă este cultivată în școli unde toți elevii români învață obligatoriu (nu facultativ) despre fiecare minoritate în parte (despre sârbi sunt 2 pagini pe care le învață toți elevii din România)

c) În România fiecare dintre cele 18 minorități au dreptul automat la un deputat în Parlamentul României indiferent de numărul de voturi. Sigur că minoritățile cu mai mulți membri pot avea zeci de parlamentari

d) În România minoritățile naționale pot alege în școli să învețe toate materiile de studiu în limba lor maternă sau pot alege să învețe în limba română cele mai multe materii dar să aibă 4 materii în limba maternă (6-7 ore pe săptămână) (în Serbia sunt doar 2 ore):

- limba și literatura maternă (3-4 ore pe săptămână),
- istoria și tradițiile minorității naționale respective (1 oră pe săptămână),
- educația muzicală cu elemente ale culturii naționale (1 oră pe săptămână),
- religia în limba maternă (1 oră pe săptămână),

e) Orele din limbă maternă în România sunt în trunchiul comun (obligatoriu) al planurilor de învățământ și în orarul școlilor și nu pot fi incluse de școli în categoria orelor opționale la dispoziția școlii

f) În România se oferă stabilitate studiului limbii maternă. După exprimarea opțiunii, studiul limbii

maternă devine obligatoriu, de-a lungul întregului ciclu de învățământ primar și gimnazial, iar după o nouă opțiune, de-a lungul întregului ciclu de învățământ liceal.

g) În România orice elev are dreptul să înceapă studiul limbii maternă în orice an de studiu indiferent de limba sa maternă și de limba în care a studiat anterior.

h) Cererile de studiu al limbii maternă în România se poate face oricând și sub orice formă: părinții, elevul, asociațiile minorității respective, oral, în scris, individual sau liste, în ședințe cu părinții, prin poștă, la clasă sau secretariat. Legea din România pedepsește directorii care nu afișează și nu fac cunoscut dreptul la limbă maternă sau care nu asigură studiul limbii maternă celor care au solicitat-o în orice formă

i) Se constituie obligatoriu clase sau grupe de studiu al limbii maternă indiferent de numărul de elevi care cer acest lucru. Ministerul din România finanțează suplimentar cazurile când sunt mai puțini de 7 elevi

j) Toți învățătorii din România care predau și limba maternă la clasele lor primesc toți salarii mai mari decât învățătorii care predau doar limba de stat

k) Poate preda limba maternă în România oricare educatoare, învățător sau profesor calificat sau necalificat care este vorbitor al acelei limbi (chiar și dacă nu are documente că a studiat această limbă). Pot preda limba maternă și profesorii de alte specialități vorbitori ai respectivei limbi și pot fi plătiți în plus peste norma didactică chiar dacă au normă întreagă pe specialitatea lor

l) În România toți elevii (din clasa I la clasa a XII-a) primesc manuale gratuite tipărite în România sau din import cu avizul ministerului

m) În România cazul în care elevii aparțin unei minorități naționale care nu are limbă literară, și a căror limbă este considerată de lingviști un dialect al unei limbi literare, ei au dreptul să studieze limba literară respectivă, așa cum se întâmplă în cazul minorității germane, compusă din sași, șvabi, ș.a. și care dintotdeauna învață în școală limba germană. (Situția de față se aplică, de exemplu, carașovenilor, care pot opta pentru studiul limbii croate sau a celei sârbe, ceangăilor, care pot opta pentru studiul limbii maghiare, rutenilor, huțulilor, ș.a. care pot opta pentru studiul limbii ucrainene, precum și tuturor, care consideră că sunt în această situație.) Doar în Serbia se învață în școli limbi inventate precum cea vlahă chiar dacă toate instituțiile științifice din Serbia și din lume spun că este vorba de limba română și chiar dacă niciun vlah nu își spune în limba maternă altfel decât "român".

n) În România dacă un elev a cerut studiul limbii maternă, va studia automat și Istoria și tradiția minorității respective

o) Pentru elevii aparținând minorităților naționale din România, religia va fi predată în limba maternă a elevilor. Biserica Ortodoxă Sârbă din România este prima pe lista bisericilor din România care este consultată să recomande preoți sau profesori de religie de limbă sârbă. În cazul elevilor care studiază disciplina Limba și literatura maternă nu mai este nevoie de nici o cerere suplimentară din partea părinților pentru ora de religie în limba maternă. Școala are obligația de a lua legătura cu confesiunile pentru asigurarea personalului calificat.

p) Toate cele 42 inspectoratele școlare din România, precum și conducerile de școli vor aduce la cunoștința părinților și a elevilor de diverse etnii metodologia privind studiul limbii materne de către elevii aparținând minorităților naționale, și o vor afișa permanent în loc vizibil și protejat, pentru ca aceștia să poată beneficia – în cunoștință de cauză – de drepturile pe care le au. Toate cele 42 de inspectorate școlare au încadrat și câte un inspector pentru minorități. În minister există direcții și birouri pentru minorități și unul dintre Viceministrii educației este totdeauna unul aparținând unei minorități naționale

r) În conformitate cu prevederile legale, directorii de școli din România au obligația să comunice din timp inspectoratelor școlare județene de care aparțin necesarul de manuale pentru limba maternă.

s) Inspectoratele școlare din România și unitățile școlare au obligația de a asigura cartea școlară pentru minorități, transmitând corect și la timp necesarul de manuale.

t) În România, pe raza unei unități administrativ-teritoriale, cu mai multe unități de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale, funcționează cel puțin o unitate școlară cu personalitate juridică, pentru fiecare limbă maternă, indiferent de efectivul de elevi. Elevii care, în localitatea de domiciliu din România, nu au posibilitatea de a învăța în limba lor maternă sunt sprijiniți prin decontul transportului la cea mai apropiată școală cu predare în limba maternă sau primesc cazare și masă gratuite în internatul unității de învățământ cu predare în limba maternă.

u) Minoritățile naționale din România au dreptul la reprezentare proporțională cu numărul de clase în organele de conducere ale unităților de învățământ, ale inspectoratelor școlare sau ale instituțiilor echivalente. În unitățile școlare cu predare și în limbile minorităților naționale, unul dintre directori va fi un cadru didactic din rândul minorităților respective. Și în unitățile conexe învățământului preuniversitar din unitățile administrative în care funcționează forme de învățământ în limbile minorităților naționale se asigură încadrarea cu specialiști și din rândul minorităților naționale.

v) Cadrele didactice din România care predau la

grupe sau clase cu predare în limba minorităților naționale au dreptul la pregătire și perfecționare în limba de predare, în țară sau în străinătate. Ministerul Educației asigură materiale didactice specifice disciplinelor predate în limba maternă.

x) În învățământul în limbile minorităților naționale din România, în comunicarea internă și în comunicarea cu părinții elevilor și ai preșcolarilor se poate folosi și limba de predare. În cadrul Institutului de Științe ale Educației din subordinea Ministerului Educației va funcționa și o secție de cercetare și inovare pentru învățământul cu predare în limbile minorităților naționale.

z) În finanțarea de bază a unității de învățământ preuniversitar cu predare în limbile minorităților naționale din România, costul standard per elev și per preșcolar se calculează după un coeficient mărit pe baza factorilor de corecție, luând în considerare predarea în limba minorității naționale sau a limbii minorității naționale. În cazul acestor unități se are în vedere izolarea lingvistică, geografică și numărul redus de elevi și preșcolari, precum și elevii care au nevoie de mijloc de transport.

B. România. Ministerul Educației Naționale.

Metodologia aplicării „Instrucțiunilor” privind studiul limbii materne de către elevii aparținând minorităților naționale care frecventează școli românești

Potrivit Legii Educației „elevilor aparținând minorităților naționale, care frecventează unități cu predare în limba română, li se asigură, la cerere și în condițiile legii, ca discipline de studiu, limba și literatura maternă, precum și istoria și tradițiile minorității naționale respective, precum și educația muzicală cu elemente ale culturii naționale.”

Pornind de la această bază legală, conștient de importanța învățării limbii materne în păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale (dreptul la identitate fiind garantat și de Constituția României, art.6. <1>), Ministerul Educației Naționale a luat o serie de măsuri menite să asigure accesul la studiul limbii materne și în școlile cu predare în limba română. Întrucât ordinele și notificările în acest domeniu au fost emise într-o perioadă de timp îndelungată, se resimte nevoia rezumării lor într-un singur act normativ, urmărindu-se o reglementare coerentă și unitară.

I. Limba și literatura maternă

1. Statutul disciplinei „Limba și literatura maternă” în școlile cu predare în limba română.

a.) Orele de Limba și literatura maternă fac parte din trunchiul comun al planurilor-cadru de

învățământ, și, în consecință, aceste ore sunt obligatoriu incluse în orarele școlilor.

b.) Numărul de ore afectat acestei discipline este de 3-4 ore pe săptămână, în fiecare an de studiu.

c.) Disciplina Limba și literatura maternă nu poate fi inclusă în categoria orelor opționale la dispoziția școlii.

d.) După exprimarea opțiunii, studiul limbii materne devine obligatoriu, de-a lungul întregului ciclu de învățământ primar și gimnazial, iar după o nouă opțiune, de-a lungul întregului ciclu de învățământ liceal.

2. Cine are dreptul la studiul limbii materne?

Orice elev, care consideră, sau al cărui părinte sau tutore legal consideră că elevul are limba maternă sau naționalitatea diferită de cea română. Este interzisă cu desăvârșire condiționarea accesului la studiul limbii materne de existența unei declarații de apartenență la o minoritate, întrucât Constituția României, la Art. 6, garantează dreptul la identitate, iar datele personale declarate la recensăminte sunt confidențiale. De vreme ce apartenența la o naționalitate sau limbă maternă nu pot fi verificate, se subînțelege că orice elev de orice naționalitate poate studia disciplina Limba și literatura maternă, dacă el și părintele sau tutorele legal consideră că acest lucru este benefic elevului.

Orice elev are dreptul să înceapă studiul limbii materne în orice an de studiu.

3. Cine și cum poate cere înființarea unor grupe sau clase de studiu a limbii materne?

Potrivit Legii Învățământului, "asupra dreptului minorului de a urma școala în limba română sau în limba unei minorități naționale hotărăște părintele sau tutorele legal instituit." Prin extensie, același paragraf se aplică și în cazul în care este vorba de studiul limbii materne. Orice părinte, tutore sau elev care consideră că are limba maternă sau naționalitatea diferită de cea română, sau care se consideră de altă naționalitate, dar vrea să învețe limba respectivă ca limbă maternă, poate cere studiul limbii materne.

Procedurile concrete prin care se poate cere studiul limbii materne sunt variate, însă toate au ca scop facilitarea accesului la studiul limbii materne și prevenirea birocrăției, mergându-se pe criteriul buneii credințe.

a.) Cea mai simplă și mai răspândită modalitate este de a se merge în preîntâmpinarea doleanțelor elevilor și părinților. În școlile cu predare în limba română, în care se știe că există elevi aparținând minorităților naționale, școlile organizează cadrul studierii limbii materne, elevului nerămânându-i altceva de făcut decât să se înscrie la ore.

b.) Părintele sau tutorele legal solicită oral, în cadrul ședințelor Comitetului de Părinți, introduc-

erea studiului limbii materne. Cererea se consemnează în procesul verbal al ședinței, școala fiind obligată să întreprindă măsurile ce se impun pentru crearea cadrului necesar studiului limbii materne.

c.) Elevul, părintele sau tutorele legal cere în scris școlii respective introducerea studiului limbii materne. Școala este obligată să întreprindă măsurile ce se impun pentru crearea cadrului studiului limbii materne.

d.) Asociațiile și uniunile respectivei minorități naționale sau etniei nominalizează unitățile de învățământ preuniversitar, în care există interes din partea părinților și elevilor pentru studiul limbii materne, și trimit o adresă în acest sens unității de învățământ și inspectoratului școlar județean. Asociațiile etniei/minorității naționale vor întocmi, pe baza declarațiilor orale, pe propria răspundere, o listă cu părinții care doresc studiul limbii materne de către copiii acestora.

4. Când trebuie depuse cererile?

Oricând, dar se recomandă intervalul 1 ianuarie – 31 mai.

5. Ce trebuie să întreprindă școala, inspectoratul școlar și Ministerul Educației Naționale, după luarea la cunoștință a cererii?

Școala va constitui clasele sau grupele în care se desfășoară studiul limbii materne, în felul următor:

a.) studiul se organizează pe clase (15-25 de elevi) sau pe grupe (7-15 elevi);

b.) în cazul în care efectivele de elevi sunt reduse (sub 10 elevi/ciclu), școala va notifica inspectoratul școlar județean acest lucru, iar acesta va înainta Ministerului Educației Naționale spre aprobare solicitarea de constituire a formațiunilor de studiu sub efectiv;

c.) în cazul în care efectivele de elevi sunt reduse la mai multe cicluri (de exemplu 3 elevi din clasa I-a, 3 elevi din clasa a II-a, 2 elevi din clasa a III-a), se poate organiza învățământ simultan, cu respectarea procedurii de la punctul anterior.

În cazul în care la o școală sunt în total sub 7 solicitanți, școala raportează inspectoratului școlar județean situația, inspectoratul urmând a propune spre aprobarea ministerului educației modalitatea concretă pentru formarea unor grupe sau clase de studiu al limbii materne la nivel de localitate sau județ (reglementarea și fundamentarea acestui caz special vezi mai jos la I.9.c. Înființarea unor grupe și clase de studiu al limbii materne la nivel de localitate sau județ).

6. Cine va preda disciplina Limba și literatura maternă?

La grădinițe și clasele I-IV, orele de limba maternă vor fi predate, de regulă, de învă-

țători/educatoare care cunosc limba maternă a elevilor. Învățătorul clasei are prioritate în predarea acestor ore, dacă este vorbitor al acestei limbi. Întrucât în școlile cu predare în limba română orele de limba maternă nu fac parte din norma obligatorie a învățătorilor, ele vor fi plătite în plus prin plata cu ora.

În situația în care învățătorul/educatoarea clasei nu cunoaște sau nu dorește fosă predea limba maternă, orele vor fi repartizate unui alt cadru didactic titular al școlii sau necalificat, vorbitor al acestei limbi. Orele intră în norma acestuia, în cazul în care nu are norma completă în școala, sau sunt plătite prin plata cu ora, dacă depășesc obligația maximă.

În clasele V-VIII, în școlile profesionale și în licee, orele de limba maternă vor fi predate de profesori de specialitate sau de personal necalificat în specialitate, dar care poate face dovada – cu acte sau prin testare – că stăpânește limba maternă pe care urmează să o predea.

7. Ce se învață la aceste ore?

Studierea limbii materne de către elevii aparținând diferitelor minorități naționale, care frecventează școli cu predare în limba română, se face pe baza programelor de învățământ aprobate de minister, a manualelor școlare elaborate în baza acestora, ori a manualelor traduse din limba română, ori a manualelor din import avizate de Ministerul Educației.

Profesorii au dreptul de a selecta din manualele școlare textele pe care le consideră adecvate nivelului de cunoștințe al elevilor, recomandând pentru lectură suplimentară pe cele care nu pot fi studiate în numărul de ore prevăzut.

8. Cum sunt evaluați elevii?

După exprimarea opțiunii pentru studiul limbii materne, elevii vor susține un test de evaluare a cunoștințelor de limba maternă, cu scopul de a se stabili exact nivelul de la care se începe predarea.

Evaluarea propriu-zisă din timpul anului școlar a cunoștințelor elevilor se face în conformitate cu metodologia evaluării. În clasele V-XII, elevii vor susține câte o lucrare scrisă pe semestru (teză) la limba maternă.

Susținerea examenului de sfârșit de clasa a VIII-a la limba maternă pentru această categorie de elevi rămâne la latitudinea conducerii școlilor, prin consultarea obligatorie a părinților și a elevilor în cauză.

În toate cazurile, se are în vedere faptul că unii elevi pornesc de la un nivel minim de cunoaștere al limbii materne.

9. Cazuri speciale

a.) Minorități care nu au limbă literară

În cazul în care elevii aparțin unei minorități naționale care nu are limbă literară, și a căror limbă este considerată de lingviști un dialect al unei limbi literare, ei au dreptul să studieze limba literară respectivă, așa cum se întâmplă în cazul minorității germane, compusă din sași, șvabi, ș.a. și care dintotdeauna învață în școală limba germană. (Situația de față se aplică, de exemplu, carașovenilor, care pot opta pentru studiul limbii croate sau sarbe, ceangăilor, care pot opta pentru studiul limbii maghiare, rutenilor, huțulilor, ș.a. care pot opta pentru studiul limbii ucrainene, precum și tuturor, care consideră că sunt în această situație.)

b.) Înființarea unor grupe și clase de studiu al limbii materne la nivel de localitate sau județ

De obicei, studiul limbii materne se asigură la școala unde elevul își desfășoară studiile. Însă, în situații extreme, în cazul în care la o școală numărul total al elevilor care solicită studiul limbii materne este foarte mic (sub 7 elevi), elevii vor fi arondați la o școală din localitate care face accesibilă frecventarea cursurilor de limbă maternă. În cazul în care nici la nivelul localității nu se găsesc cel puțin 5-6 elevi (care să justifice aprobarea de către ministerul educației a unor grupe de studiu a limbii materne), elevii care doresc studiul limbii materne vor putea fi arondați la școala cea mai apropiată din județ, la care se organizează studiul limbii materne respective (de exemplu, în cazul elenilor, elevii din școlile din județele Constanța și Brăila, precum din municipiul București, învață limba maternă elenă la câte o școală din Constanța, Brăila și București).

În acest caz special, orele de studiu al limbii materne (3-4 pe săptămână) vor fi efectuate în două zile (2 ore într-o zi + 1-2 ore într-o altă zi). Disciplina se înscrie în catalogul școlii de proveniență a elevilor, și în orarul școlii. Situația școlară se transmite de către școala în care se organizează clasele/grupele la școala de proveniență.

d.) Situația elevilor care trăiesc în două culturi minoritare

Un caz aparte îl constituie solicitările pentru studiul limbii materne venite din partea elevilor care sunt cuprinși în învățământul în limbile minorităților naționale. Acești elevi, care de obicei provin din căsătorii mixte și trăiesc în două culturi minoritare (de exemplu în culturile germană și maghiară), au dreptul la studiul ambelor limbi. De exemplu, un elev care învață într-o grupă/clasă cu predare în limba germană, are dreptul să solicite studiul limbii materne maghiare.

II. Istoria și tradițiile minorității naționale

Solicitând studiul limbii materne, în mod implicit se solicită și studiul Istoriei și tradițiilor minorităților.

Formarea grupelor/claselor de studiu al acestei discipline se face asemănător cu formarea grupelor/claselor de studiu al Limbii și literaturii materne, disciplina face parte din trunchiul comun al planurilor-cadru de învățământ. Predarea disciplinei Istoria și tradițiile minorităților naționale se va face în limba maternă câte 1 oră/săptămână la clasele a VI-a și a VII-a, pentru toate minoritățile naționale, aceasta însemnând că orice elev din clasele a VI-a și a VII-a, care studiază disciplina Limba și literatura maternă, va studia automat și disciplina Istoria și tradițiile minorității naționale.

III. Religia

Pentru elevii aparținând minorităților naționale, religia va fi predată în limba maternă a elevilor. Uniunile și reprezentanții confesiunilor sunt invitați să contribuie la asigurarea personalului specializat. În școlile cu predare în limba română această prevedere se aplică în cazul elevilor care studiază disciplina Limba și literatura maternă. În acest caz, nu mai este nevoie de nici o cerere suplimentară din partea părinților. Școala are obligația de a lua legătura cu confesiunile pentru asigurarea personalului calificat.

IV. Dispozitii finale

1. Inspectoratele școlare județene și ale municipiului București, precum și conducerile de școli vor aduce la cunoștința părinților și a elevilor de diverse etnii prezenta Metodologie, și o vor afișa permanent în loc vizibil și protejat, pentru ca aceștia să poată beneficia – în cunoștință de cauză – de drepturile pe care le au.

2. În conformitate cu prevederile legale, directorii de școli au obligația să comunice din timp inspectoratelor școlare județene de care aparțin necesarul de manuale pentru limba maternă.

3. Inspectoratele școlare județene și unitățile școlare au obligația de a asigura cartea școlară pentru minorități, transmitând corect și la timp necesarul de manuale.

4. Direcția Generală Învățământ pentru Minorități Naționale din cadrul Ministerului Educației Naționale – prin inspectorii săi de specialitate – acordă sprijin în derularea corectă și eficientă a procesului de învățare a limbilor materne ale minorităților naționale prin colaborare cu toți factorii responsabili și interesați din rețeaua învățământului și din afara acesteia.

5. Prezenta Metodologie, elaborată în spiritul aplicării legislației în vigoare, reprezintă un cadru pentru implementarea neîntârziată de către întreaga rețea școlară din România a măsurilor pozitive pe care Ministerul Educației Naționale și le asumă.

Director General László Murvai

C. Legea educației naționale din România. Legea nr. 1/2011

Secțiunea 12 – Învățământul pentru persoanele aparținând minorităților naționale

Art. 45

(1) Persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul să studieze și să se instruiască în limba maternă, la toate nivelurile, tipurile și formele de învățământ preuniversitar.

(3) La toate formele de învățământ în limbile minorităților naționale se poate înscrie și pregăti orice cetățean român indiferent de limba sa maternă și de limba în care a studiat anterior.

(5) Pe raza unei unități administrativ-teritoriale, cu mai multe unități de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale, funcționează cel puțin o unitate școlară cu personalitate juridică, pentru fiecare limbă maternă, indiferent de efectivul de elevi.

(7) Elevii care, în localitatea de domiciliu, nu au posibilitatea de a învăța în limba lor maternă sunt sprijiniți prin decontul transportului la cea mai apropiată școală cu predare în limba maternă sau primesc cazare și masă gratuite în internatul unității de învățământ cu predare în limba maternă.

(8) Minoritățile naționale au dreptul la reprezentare proporțională cu numărul de clase în organele de conducere ale unităților de învățământ, ale inspectoratelor școlare sau ale instituțiilor echivalente.

(9) În unitățile școlare cu predare și în limbile minorităților naționale, unul dintre directori va fi un cadru didactic din rândul minorităților respective.

(10) În unitățile conexe învățământului preuniversitar din unitățile administrative în care funcționează forme de învățământ în limbile minorităților naționale se asigură încadrarea cu specialiști și din rândul minorităților naționale.

(11) Cadrele didactice care predau la grupe sau clase cu predare în limba minorităților naționale au dreptul la pregătire și perfecționare în limba de predare, în țară sau în străinătate.

(12) Ministerul Educației asigură materiale didactice specifice disciplinelor predate în limba maternă.

(13) Pentru elevii aparținând minorităților naționale, Ministerul Educației asigură gratuit manualele școlare, care pot fi: manuale elaborate în limba de predare a minorităților naționale și manuale traduse din limba română sau manuale de import, avizate de Ministerul Educației.

(14) În învățământul în limbile minorităților naționale, în comunicarea internă și în comunicarea cu părinții elevilor și ai preșcolărilor se poate folosi și limba de predare.

(16) În cadrul Institutului de Științe ale Educației

din subordinea Ministerului Educației va funcționa și o secție de cercetare și inovare pentru învățământul cu predare în limbile minorităților naționale.

(17) În finanțarea de bază a unității de învățământ preuniversitar cu predare în limbile minorităților naționale, costul standard per elev și per preșcolar se calculează după un coeficient mărit pe baza factorilor de corecție, luând în considerare predarea în limba minorității naționale sau a limbii minorității naționale. În cazul acestor unități se are în vedere izolarea lingvistică, geografică și numărul redus de elevi și preșcolari, precum și elevii prevăzuți la alin. (7).

Art. 46

(1) În cadrul învățământului preuniversitar cu predare în limbile minorităților naționale, toate disciplinele se studiază în limba maternă, cu excepția disciplinei Limba și literatura română.

(2) Disciplina Limba și literatura română se predă pe tot parcursul învățământului preuniversitar după programe școlare și manuale elaborate în mod special pentru minoritatea respectivă.

(6) În învățământul preuniversitar, activitatea de predare și de educare la Limba și literatura maternă, la istoria și tradițiile minorităților naționale respective și la Educația muzicală se realizează pe baza programelor și a metodologiilor specifice elaborate

de colective de experți cunoscători ai limbii și ai culturii minorității naționale respective.

(7) Elevilor aparținând minorităților naționale, care frecventează unități de învățământ cu predare în limba română sau în altă limbă decât cea maternă, li se asigură, ca disciplină de studiu, limba și literatura maternă, precum și istoria și tradițiile minorității naționale respective, precum și educația muzicală cu elemente ale culturii naționale ca parte a trunchiului comun. Programele și manualele disciplinei Istoria și tradițiile minorității naționale sunt aprobate de Ministerul Educației.

(8) În învățământul primar, gimnazial și liceal cu predare în limbile minorităților naționale, disciplinele Istoria și Geografia României se predau în aceste limbi, după programe școlare și manuale identice cu cele pentru clasele cu predare în limba română, cu obligația transcrierii și a însușirii toponimiei și a numelor proprii românești și în limba română.

(9) În învățământul gimnazial cu predare în limbile minorităților naționale se introduce, ca disciplină de studiu, Istoria și tradițiile minorităților naționale respective, cu predare în limba maternă. Programele școlare și manualele la aceasta disciplină sunt aprobate de Ministerul Educației.

(10) În programele și manualele de istorie se vor reflecta istoria și tradițiile minorităților naționale din România. ◀

Semnatarii:

Cristian Cacovan, președintele Asociației Cadrelor Didactice de Etnie
Română din Serbia

Viorel Dolha, președintele Asociației Generale a Învățătorilor din România

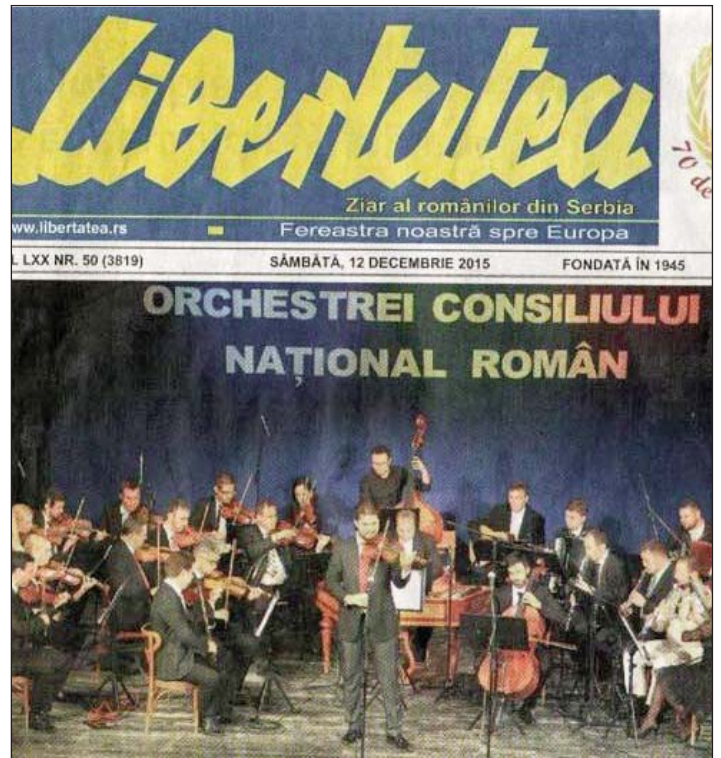
Vitomir Curici, președintele Sucursalei AGIRo a Cadrelor Didactice de Etnie
Sârbă din România

dr. Dorinel Stan, președintele asociației "Români Independenți din Serbia"

drd. Jasmina Glišić, președintele Asociației Părinților care Doresc să Încea
Copiii lor Limba Română în Școală "Sandu Timoc"

Reflecții sau reflexii

7 Decembrie - Ziua CNMNRs sau Ziua Minorității române din Serbia?

Consiliul Național al Minorității Naționale Române din Serbia (CNMNRs), instituție creată de stat și contestată de români, aproape de un deceniu sărbătorește pe 7 decembrie așa-zisa Ziua Minorității Române din Serbia, care nu are semnificație, importanță și simbolism pentru etnicii români din Serbia.

7 Decembrie este Ziua Internațională a Aviației Civile. Însă, 7 decembrie reprezintă data când actuala grupăție din cadrul CNMNRs a preluat conducerea și s-a instalat la cârma instituției. Deci, 7 decembrie este ziua Consiliului Național Român, dar nu și a românilor din Serbia. Zilele marcante pentru românii de pretutindeni sunt: 1 Decembrie – Ziua Națională a României, 24 Ianuarie – Unirea Principatelor Române, 30 Noiembrie – Ziua Apostolului Andrei și altele. Cu acest prilej, tradițional la Vârșeț, pe 7 decembrie, se organizează un concert. Evenimentul din acest an a fost onorat de prezența Excelenței Sale, Daniel Banu, Ambasadorul României în R. Serbia, indiferent că majoritatea românilor din Serbia nu se identifică cu „7 decembrie”, care nu reprezintă nimic. Pe de altă parte Consiliul Național Român este cunoscut ca unicul Consiliu Național din Serbia care are propria orchestră, cor (chiar două), ansamblu folcloric..., iar cu banii contribuabililor români din Serbia se susține activitatea, dar complet se neglijează mediul asociativ, societățile cultural-artistice din localitățile românești, care se sting treptat.

Orchestra de Muzică Populară a CNMNRs a sărbătorit 10 ani de la ÎNFIINȚARE, a susținut un con-

cert în sala Teatrului Național „Sterija” din Vârșeț, care a durat aproape trei ore, în prezența unui public numeros. Ceea ce a atras atenția la simpaticul eveniment a fost sloganul afișat și scris incorect, pe perdeaua din spatele scenei Teatrului Național „Sterija”, unde a fost scris cu litere mari: „10 ani de la înființarea Orchestrei Consiliului Național Român” (Vezi fotografia 1).

Textul inscripționat a provocat discuții și haz de neșază, deoarece forma corectă a cuvântului „Înființarea” este cu doi i – ÎNFIINȚAREA.

Interesant că nimeni din cei care s-au perindat pe scenă, reprezentanți de marcă sau din rândul organizatorilor n-au făcut o remarcă publică pentru a îndrepta greșeala inadmisibilă la acest nivel și eveniment, iar în felul acesta demonstrând că este o simplă eroare și nu incompetență și amatorism total. Totuși, apreciabil este efortul directorului C.P.E. „Libertatea”, din nr. 50 (3819), 12 decembrie 2015, al săptămânalului „Libertatea”, care în fotografia de fond pe prima pagină, elimină textul „10 ani de la înființarea” (Vezi fotografia 2) și rămâne neclar textul „Orchestra Consiliului Național Român”. Apreciabil sau depreciable? În Topul greșelilor cap de afiș – marele câștigător. Felicitări!

RIS-ul își exprimă îngrijorarea și solicită CNMNRs, instituțiilor subordonate (C.P.E. „Libertatea”, ICRV) care laolaltă au aproape 100 de angajați și buget de circa 800.000 euro, că totul se rezumă la un singur lucru – COMPETENȚA. Românii din Serbia în continuare vă veghează! <

Echilibru și reprezentare politică

UDRUŽENJE GRAĐANA
**ZA BOLJI
VRSAC**

Comunicat de presă

Asociația de interes obștesc „Români Independenți din Serbia” (RIS) și asociația civică „Pentru un Vârșeț mai Bun” în baza Protocolului de colaborare au constituit o Listă electorală comună pentru alegerile locale în municipiul Vârșeț.

În acest context, organizația reprezentativă a mediului asociativ românesc RIS-ul, pe Lista electorală a cetățenilor denumită sugestiv „Pentru un Vârșeț mai Bun”, care participă la alegerile locale din 24 aprilie a.c. are candidați români din toate localitățile românești, și anume: din Coștei, Voivodinț, Marcovăț, Iablanca, Vârșeț, Mesici, Sălcița, Straja, Râtișor, Vlaicovăț, Jamul Mic și Pârneaora, ceea ce reprezintă circa 1/3 din totalul candidaților pe Listă.

Vârșețul este regiunea cu cea mai mare concentrație de români din Serbia la ora actuală, iar etnia românească n-a fost niciodată reprezentată direct în parlamentul local, doar prin intermediul activiștilor formațiunilor politice sârbești. Lista grupului de cetățeni „Pentru un Vârșeț mai Bun” a dat dovadă de maturitate, organizare și promptivitate, reușind să-și întocmească Lista candidaților printre primii, să adune circa 1700 declarații legalizate pentru sprijinirea Listei, respectiv susținerea celor 45 de candidați, ceea ce reprezintă cel mai mare număr de semnături în istoria alegerilor locale din municipiul Vârșeț.

Vineri, 11 martie a.c., după ce s-a depus întreaga documentație necesară pentru alegerile locale începe coșmarul cu un singur scop – respingerea cu orice preț a Listei pe care românii din zonă o sprijină. Dumimica, 13 martie, Comisia Electorală municipală adoptă Decizia de respingere, invocând precum denumirea Listei nu este specificată în hotărârea de participare la alegeri. Un alt paradox este că la Decizia de respingere a Comisiei Electorale municipale, plângerea nu este admisă, ci doar Tribunalului Administrativ de la Belgrad, care în termen de 48 de ore trebuie să adopte sentința.

Tribunalul Administrativ după patru zile (depășește termenul cu două zile) ia Decizia că plângerea noastră trebuie depusă Comisiei Electorale municipale. Astfel, plângerea Listei Electorale „Pentru un Vârșeț mai Bun”, după două zile, este din nou respinsă duminica 13 martie 2016 la intervenția și presiunile Partidului Socialist Sârb și Mișcării „Regiunea Vârșeț – Regiunea Europeană” care au majoritatea membrilor în Comisia Electorală municipală.

Luni, 14 martie a.c., din nou se depune plângere la Tribunalul Administrativ de la Belgrad, care în termen de 48 de ore trebuie să ia o sentință conform legislației, dar inexplicabil se încălcă grav și repetat termenul, iar Tribunalul în continuare nu se pronunță. Campania electorală este în plină desfășurare, iar Lista „Pentru un Vârșeț mai Bun” – Lista românilor după 13 zile nu are un RĂSPUNS la plângerea depusă, încălcându-se drepturile elementare ale democrației și drepturile omului și statului de drept de a alege și a fi ales. În acest răstimp, au fost sesizate toate instituțiile naționale și internaționale prezente în Serbia, Comisiile europene care supraveghează procesul electoral și corpul diplomatic românesc din Serbia. Mulțumim domnului Dan Constantin, consulul României la Vârșeț, care ne-a oferit tot sprijinul în demersurile noastre fiind permanent prezent în mijlocul românilor din Serbia.

Români Independenți din Serbia și Asociația „Pentru un Vârșeț mai Bun” anunță membrii, susținătorii și societatea civică românească și sârbească că în viitorul apropiat vom bloca șoselele principale Vârșeț-Belgrad, Vârșeț -Zrenianin și Vârșeț -Biserica Alba în semn de protest față de Tribunalul Administrativ dacă în continuare nu se pronunță în acest caz, iar calculul politic încearcă cu orice preț eliminarea Listei electorale cu caracter românesc din competiție. <

Univers ortodox și spiritualitate

84 de ani de la inaugurarea pelerinajului tuturor românilor din Serbia

Incepând cu anul 1933, românii din Serbia au reluat legătura cu trecutul inaugurând pelerinaje anuale la biserica fostei mănăstiri românești din Srediștea Mică (Pârneaora).

Anual, la pelerinajul tuturor românilor din Serbia participă enoriași din întreg cuprinsul Banatului Istoric pe 13-14 septembrie, la praznicul Înălțării Sfintei Cruci, cunoscută ca „Ziua Crucii”.

Pelerinajul de la Srediștea Mică (Pârneaora) care s-a organizat neîntrerupt timp de 84 de ani înseamnă tradiție, istorie și spiritualitate pentru toți românii din Serbia, iar anul acesta a fost organizat de Biserica Ortodoxă Română din localitate și Asociația obștească „Românii Independenți din Serbia” (R.I.S.).

Manifestările jubiliare s-au desfășurat la biserică în cele două zile (13-14 septembrie), iar sfintele slujbe au fost servite la altar de zece preoți. În preziua praznicului, la ora 17.00 s-a oficiat slujba Vecerniei, urmată de rugăciuni aparte din Molitvelnic pentru credincioși și spovedania celor care s-au pregătit pentru Sfânta Împărtășanie. Miezonopți, apoi Utrenia s-a desfășurat aproape până la miezul nopții

în sabor. Pelerinii petrec noaptea la mănăstire în citiri duhovnicești și cântări ale Oastei Domnului. Dimineața (14 septembrie), la ora 7.00 s-a oficiat slujba Sfântul Maslu, iar la 11.00 serviciul divin al Sfintei Liturghii.

Pentru românii din Serbia aranjarea pelerinajului la mănăstirea Srediștea Mică a însemnat înălțarea sufletească a atâtor credincioși, pelerini ce vin din toate așezările să afle tămăduirea afecțiunilor și mântuirea sufletelor lor obidite de atâtea nevoi și rele ce bântuiesc timpul nostru.

Bătrânii satului povestesc că în Ziua Crucii poți asculta bocetul florilor care se plâng una altuia că se usucă și astfel părăsesc această lume. Tradiția mai susține că de Ziua Crucii (14 septembrie), românii bănățeni culeg ultimele ierburi lecuitoare. Se crede că cele care înfloresc în urma sărbătorii aparțin morților.

Asociația „Românii Independenți din Serbia” sprijină și susține toate acțiunile și demersurile etnicilor români din Serbia pentru păstrarea și promovarea identității naționale și a valorilor culturale și spirituale românești în Serbia. ◀

Congrese, simpozioane internaționale

"Românii Independenți din Serbia,, au doi reprezentanți la Congresul Românilor de Pretutindeni

45 de delegați, români din afara granițelor, au participat la prima ediție a Congresului Românilor de Pretutindeni pe care Parlamentul României l-a organizat la București

Majoritatea delegaților, aproape o treime din numărul persoanelor validate, sunt din Italia. Pe locul al doilea ca reprezentare în Congres se află Serbia, de unde au fost validați cinci delegați (Dr. Dorinel Stan, președintele "Românilor Independenți din Serbia", Milan Micșa, vicepreședintele "Românilor Independenți din Serbia", Ion Magda, Goico Stancovici și Alexandar Savici), urmată de Marea Britanie, Belgia, Spania, Austria, Irlanda, Grecia și Bulgaria, și câte unul din SUA, Ucraina și Kazahstan.

Viitorul Consiliu al Românilor de Pretutindeni, care va funcționa la Palatul Victoria, pe lângă Guvernul României, va avea rolul de a furniza informații, analize și propuneri Parlamentului României, Ministerului pentru Români de Pretutindeni, precum și celorlalte instituții guvernamentale competente, cu care colaborează pentru promovarea inițiativelor legislative referitoare la românii de pretutindeni, respectiv la realizarea și aplicarea programelor destinate comunităților românești. Modul de funcționare a Consiliului a fost stabilit de cei 45 de delegați care au participat la Congres.

Patru români din Serbia în Consiliul Congresului Românilor de Pretutindeni

Printre drepturile românilor de pretutindeni, potrivit Legii 299/2007 se numără și dreptul de a participa la Congresul Românilor de Pretutindeni, Congres care își alege Consiliul Românilor de Pretutindeni, for care are un caracter permanent.

În urma lucrărilor Congresului Românilor de Pretutindeni, au fost dezbătute probleme de interes ale comunităților de români din afara granițelor țării, s-au avansat propuneri serioase cu privire la îmbunătățirea cadrului legislativ în beneficiul a milioane de români care trăiesc în afara țării, pentru ca în ultima parte a lucrărilor Congresului să își aleagă conducerea și modul de organizare a activităților viitoare, astfel, conducerea fiind asigurată de un președinte în persoana dlui. Marius Livanu, delegat român susținut de comunitatea românilor din Italia, împreună cu Biroul de Conducere al Consiliului alcătuit din alți 8 colegi: un prim-vicepreședinte, 6 vicepreședinți și un secretar, români care reprezintă toate cele patru colegii electorale ale circumscripției 43 diaspora: Europa de Vest, Europa Orientală, Africa-Asia-Orientul Mijlociu, America de Nord-America de Sud-Australia.

Noutatea este adusă de existența pentru prima dată în România a unui altfel de for a cărui alcătuire este în totalitate formată din români care trăiesc în diaspora, potrivit legii, „Consiliul Românilor de Pretutindeni furnizează informații, analize și propuneri Parlamentului României, MPRP din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, precum și celorlalte instituții guvernamentale competente, cu care colaborează pentru promovarea de inițiative legislative referitoare la românii de pretutindeni, respectiv la realizarea și aplicarea programelor destinate comunităților românești.”

În atare condiții, Ministerul Afacerilor Externe, prin MPRP, va trebui să asigure secretariatul tehnic al Consiliului Românilor de Pretutindeni și finanțarea activității acestuia, iar Guvernul României să ofere Consiliului un spațiu corespunzător pentru desfășurarea activităților sale.

După 9 ani de așteptare, în sfârșit legea este respectată și aplicată, în ciuda tuturor scepticilor care „pariau” pe încă o legislatură pierdută pentru românii de pretutindeni.

*Aspect de la înființarea Consiliului Românilor de Pretutindenți
Parlamentul României - București*

Numele și prenumele delegaților aleși a face parte din CONSILIUL ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI pentru reprezentarea comunității românești din diasporă și numărul de voturi obținute sunt:

Nikolay Plushkis, Republica Kîrgîză (Kazahstan) – 39 voturi,
Svetlana Captari, Republica Moldova – 39,
Carmen Copolovici, Statul Israel – 38,
Iurie Levcic, Ucraina – Cernăuți – 38,
Gabriela Simona Bujdei, Republica Austria – 35,
Ana-Maria Cuciureanu, Grecia – 34, cuciureanu.ana.Congres2016
Dumitru Chihaiă, Regatul Belgiei – 33,
Dorinel Stan, Republica Serbia – 32,
Rares Mihai Nicula, Republica Irlanda – 31,
Marius-Vasile Maroșan, Republica Irlanda – 30,
Aleksandar Savici, Republica Serbia – 30,
Ivo Filipov Georgiev, Republica Bulgaria – 29,
Gabriel Manuel Ionete Păduraru, Regatul Spaniei – 29,
Banu Ion – SUA – 29,
Ion Sarega, Statele Unite ale Americii – 29,
Iuliu Joul Tommy Tomescu, Regatul Unit al

Marii Britanii și Irlandei de Nord – 28,
Cornel Radu Loghin, Regatul Belgiei – 27,
Plamka Radoslavova, Republica Bulgaria – 27,
Ilie Sachter, Statul Israel – 27,
Laura Daniela Hant, Republica Austria – 26,
Marius Caraman, Republica Italiană – 26,
Corina Mihaela Gălățanu, Republica Italiană – 26,
Giani Catalin Huci, Republica Italiana – 26,
Cristina Irimie, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord- 26,
Niculina Saroz, Regatul Spaniei – 26,
Dorin Fleșeriu, Regatul Belgiei – 25,
Niculița Ghiță, Republica Elenă – 24,
Prisăcaru Gheorghe Mirel – Marea Britanie – 23,
Ion Magda, Republica Serbia – 23,
Daniela-Ramona Ene, Regatul Spaniei – 23,
Viorela Alina Chiriac, Republica Italiană – 22,
Marius Livanu, Republica Italiană – 22,
Bojko Stankovici, Republica Serbia – 22,
Claudia Zlatov, Republica Italiană – 21
Iulian Manta, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord – 21.

Istorie culturală

Fotografie din Satu Nou de la începutul sec. XX, jos este notarul comunal Costa Țarină, poet și om de cultură

Aspecte privind activitatea culturală în ținutul Panciovei în perioada dualismului austro-ungar

Scrie:

Dr. Mircea Măran

Cercetarea istoriei culturale a românilor din Banatul sârbesc reprezintă unul dintre subiectele preferate a oamenilor de știință și publiciștilor de la noi, pornind de la faptul că această latură a spiritualității noastre a contribuit considerabil la formarea și păstrarea identității naționale a românilor bănățeni atât pe timpul dualismului austro-ungar, cât și în cadrul regatului iugoslav și al Iugoslaviei postbelice. Numeroasele monografii, studii, articole și alte contribuții, elaborate de profesori universitari, doctori în știință, dar și de publiciști și chiar țărani-cărturari, au scos la lumina zilei informații deosebit de interesante și de o valoare istorică incontestabilă care vin să completeze imaginea începuturilor și a perioadelor de glorie a mișcării culturale românești, dar și a problemelor întâmpinate de intelectuali, activiștii cultu-

rali, publiciști și alți oameni de cultură. Amintim, printre acestea, contribuțiile profesorului Radu Flora, care atât prin lucrările științifice pe care le-a publicat, cât și prin activitatea sa în calitate de președinte al S.L.R., reușește să pună bazele istoriografiei noastre culturale, dar și a unei ample acțiuni de cercetare și colectare a documentelor scrise și a surselor orale referitoare la trecutul nostru cultural, fără a marginaliza contribuțiile predecessorilor săi în acest domeniu.

Cu această ocazie, ne-am propus să prezentăm câteva aspecte ale activității culturale în Banatul sârbesc în faza sa timpurie de dezvoltare, bazate pe surse necunoscute sau mai puțin cunoscute istoriografiei noastre culturale și celor preocupați de acest subiect.

Vom începe cu câteva menționări ale activității corului român din Satu Nou, localitate cu bogate tradiții culturale. Este vorba despre una dintre primele formațiuni corale românești din Banatul

sârbesc, înființată în îndepărtatul an 1870. Datele furnizate de revista Albina, redactată de Andrei Mocioni, ne arată că activitatea acestui cor a fost deosebit de bogată încă din primii ani de funcționare a sa. Amintim în acest context concertul ținut pe data de 13/25 februarie 1875, „în favoarea fondului scolastic confesional din loc”¹, intenția organizatorilor fiind de a arenda pământ pentru necesitățile școlii confesionale. Pe lângă localnici, la eveniment participă spectatori și din alte localități, precum Nicolinț, Sân-Mihai, Maramorac, desigur luând în considerare faptul că astfel de evenimente culturale încă reprezentau o raritate în zonă, numărul reuniunilor culturale românești fiind în această perioadă încă deosebit de mic. Suma colectată de la biletele de intrare a fost de 54 florini și 70 cr., donații benevole fiind ajunse de la însăși episcopul Ioan Popasu (5 florini), secretarul consistorial Ioan Bartolomeiu (1 fl.), arhimandritul Filaret Musta (1 fl.), profesorul de teologie I. Nemoianu (1 fl.), notarul comunal din Satu Nou – Nicolae Ciavoșchi (1 fl.) și de la un avocat român anonim din Panciova (3,50 fl. în argint), care a mai donat și câteva obiecte pentru necesitățile școlii, dorind însă insistent să nu i se publice numele. Păcat pentru noi, motiv pentru a nu putea identifica această persoană care probabil îl reprezintă pe primul avocat român din orașul de pe Timiș, găsit aici cu cel puțin jumătate de deceniu înaintea primului avocat român din Panciova cunoscut nouă, Petru Tisu, venit aici la 1882. Din raportul corespondentului de la acest concert mai aflăm și alte informații interesante. Anume, din banii colectați s-au cheltuit anumite sume pentru decorarea cortinei, iluminare și „servițiu”, pentru tipărirea biletelor, pentru muzică și trimiterea invitațiilor. Pentru toate acestea s-au cheltuit în total 36, 47 fl, dintre care cel mai mult pentru muzică – 10 florini. Din aceasta putem să înțelegem că reuniunea nu avea formație muzicală proprie, ci desigur că a fost nevoită să angajeze vreo orchestră sau taraf profesionist pentru această ocazie. În articol nu este dat programul concertului, nici numele participanților, dar oricum, este una din primele atestări a unei manifestări culturale la românii din Satu Nou despre care avem date cât de cât mai concrete.

Dintr-un alt text însă, chiar mai vechi decât cel precedent, aflăm câteva mai multe detalii despre componența corului român din Satu Nou. Acesta a participat, anume, la ceremonia sfințirii capelei ortodoxe române din Doloave², care a avut loc pe date de 22 octombrie 1872.

Sfințirea capelei, adaptată în edificiul școlar în urma despărțirii

bisericești de la Doloave, clădire pe care românii au primit-o cu ocazia separării, a fost săvârșită de primul administrator al protopopiatului ortodox român al Panciovei, Simeon Dimitrievici, asistat de preoții Pavel Militariu și Petru Popoviciu. Corul din Satu Nou, care dă răspunsurile liturgice, este alcătuit din 13 membrii, și anume Petru Mioșcu, Iosif Manciu, I. Rusovanu, L. Guguleanu, St(efan) Balnojanu și „8 învățăcei, cari cu ariile lor armonioase, compuse în quartet de d-l Petru Mioșcu, învățător în Satu Nou, puseră în sacra uimire pe toți ascultătorii”. După terminarea slujbei de sfințire a capelei, s-a organizat „un banchet strălucit, la care luară parte domni mai numeroși”. Toastele, care erau atât de obișnuite în acele timpuri, au fost rostite de protopopul Simeon Dimitrievici, ridicate în cinstea împăratului, a mitropolitului Șaguna, a episcopului Popasu și a altor personalități, pe care autorul anonim al articolului nu le numește. „La toate aceste închinări, corul vocal prin diferite arii naționale delecta pre ascultători și primi din partea oaspeților nenumărate aplauze, și astfel împreună se petrecu până noaptea târziu”.

Vom mai aminti încă câteva consemnări referitoare la activitatea culturală la Satu Nou, ce e drept câteva decenii mai târziu, spre sfârșitul stăpânirii austro-ungare. După cum se practica, presa relata de la astfel de evenimente, în condițiile în care la acestea au participat persoane care aveau capacitatea și bunăvoința de a scrie un articol pentru publicare. Astfel, în Românu din Arad apare în 1911 următorul text: „Corul bisericesc gr. ort. român din Satul Nou invită la concertul urmat de dans ce-l va aranja la 4 martie 1911 (în presara Duminicii lăsatului de brânză) în ospătăria d-lui I. Kling. Începutul la 8 ore seara. Suprasolviri se primesc cu mulțămintă. Venitul curat e destinat pentru fondul Corului bisericesc. Prețul de intrare: loc I. 1,4 coroane, loc. II. 1 coroană, loc III pentru țărani 70 fileri. Programul: Vivandiera, cor bărbătesc de G.

Panciova de altădată

Pe data de 9 decembrie 1895, Institutul de Credit și Economii „Sentinela” din Satu-Nou și-a început activitatea

Dima, Povestea privighetoarei de Dulfu, predată de d. R. Balnojan, Noaptea cosolatoare, cor bărbătesc de Porumbescu, Hodja Murat pașa 1604 de Alexandri, predat de conducătorul corului, Săraci cărările mele, cor bărbătesc de Sequens, Dăscălița de O. Goga, predată de d-șoara Viorica Rudneanu, Ce te legeni codrule, cor bărbătesc de*, Șoldan viteazul, monolog de Alexandri, predat de coristul A. Bogdan. În pauză se va juca Bătuta și Călușerul”.³

Puțin ieșit din contextul articolelor anterioare este textul semnat de Romulus Balnojan, oficiant de bancă din Satu Nou, membru al Corului român, care pe paginile gazetei *Românul* intră în polemică cu Alexandru Țințariu, scriitor din Panciova și corespondent fidel al publicației amintite, dar și a altor publicații din această perioadă. Articolele lui Alexandru Țințariu din acești ani încercau să prezinte aspectul negativ al civilizației rurale românești din zona Panciovei, cu scopul ca, atrăgând atenția supra acestora, să pornească o campanie și o acțiune mai amplă de depășire a acestei situații și de emancipare a țaranului român. Iată, însă, că un articol al lui Țințariu a provocat nemulțumirea lui Balnojan din Satu Nou, care îl acuză de faptul că acesta știe doar să critice, el însuși fiind deosebit de pasiv în viața culturală a românilor din Panciova. În acest context, Balnojan amintește „petrecerea românilor din Panciova”, organizată pe 14 februarie 1914, cu concursul corului din Satu Nou.⁴

Amănunte ceva mai concrete referitoare la acest eveniment cultural aflăm din replica lui Alexandru

Țințariu⁵, în care acesta încearcă să-și motiveze absența sa de la concert, respectiv să conteste observația lui Balnojan că „nu ia parte activă la nimic”. Din cuvintele lui Țințariu aflăm că organizatorii concertului l-au angajat pe un alt activist cultural din Satu Nou – Traian Boleanțu, să pregătească diletanții pentru concert, inclusiv o piesă de teatru, la care acesta a intrat în contact cu scriitorul Țințariu, propunându-i jucarea piesei de teatru „Așa a fost să fie” a acestui autor. Țințariu i-a atras atenția lui Boleanțu că în urmă cu trei ani (deci, prin 1911), a avut neplăceri chiar cu montarea acestei piese la un concert la Panciova și că de aceea nu dorește ca această piesă să fie pregătită pentru noul concert. Nu știm despre ce scandal este vorba, dar Țințariu a fost categoric, exclamând: „De ce să scormonim un foc, care abia a putut fi stâns și care a produs atâtea ravagii”. Boleanțu a înțeles mesajul și a pregătit o altă piesă de teatru. Și iată că, acum, Țințariu îi replică lui Balnojan, oferindu-ne astfel mici crâmpie necunoscute din viața culturală și problemele pe care le întâmpinau activiștii culturali români din Satu Nou și Panciova în anii premergători Marelui Război. Și, pentru a dovedi fermitatea lui Țințariu în apărarea principiilor sale și în dorința sa vie de a atrage atenția asupra realității prezente în satul românesc din Banat, reproducem ultimul pasaj din acest text-replică: „Înainte cu vreo 14 ani și eu tot așa am văzut lucrurile, cum le vezi tu acum. Atunci laudam tot și toate – fără să amintesc de multele rele ce ne stăpânesc. Și, Doamne, cât de

Corul din Satu-Nou, 1910

bine îmi mai mergea. Dar, ști, nestatornicia omului! Odată am ajuns la convingerea că nu e bine ce fac. Mi-an întors cojocul. Adică, am început să scriu adevărul. Îndată însă am – încurcat-o. Nimeni nu îmi mai zâmbea cu prietenie, nime nu mă mai invita la bere, nime nu mă mai bătea pe umăr, nime nu mai zicea că am „peană bună”. De atunci nu am mai descurcat-o. Și, păcatele mele, nici nu cred că s-o mai descurc vreodată.”

Este bine că în presa de odinioară apar și astfel de articole, care prezintă și partea negativă a realității culturale din anii de la răspântie de veacuri, pentru o cunoaștere mai bună a adevăratei situații în acest domeniu al vieții sociale românești din Banatul sârbesc. Amintim în acest sens și articolul publicat de Teodor Filipescu, domiciliat la Sarajevo, în Bosnia, chimist și publicist, bun cunoscător al poziției românilor de pe întreg cuprinsul Peninsulei Balcanice. Din cuvintele scrise de acesta ne dăm seama că este bine informat și despre poziția românilor din zona Panciovei și că a și vizitat unele dintre aceste localități. Purtând o polemică în revista lui O. Goga *Țara noastră*, Filipescu amintește de situația culturală nefavorabilă în care se găsesc românii din Banatul de sud și de cauzele sârbizării acestora în unele localități, susținând că „în Satu Nou și Doloave nu dai de Român care știe bine vorbi românește, sau care să nu-și fi sârbizat numele. În comuna Glogon, care numără 1000 de români, de o stare materială foarte bună, s-a statificat școala românească anul trecut, acolo nici un român nu e membru la Despărțământul Astreii. Vreo petrecere, concert, șezătoare literară românească, reuniune de cântăreți români la Glogoni, Ofcea, Panciova, Satul Nou, Doloave etc. nu s-a pomenit. Limba românească nu e nici într-o parte a Ungariei (de atunci – MM) atât de neglijată, ca în aceste părți ale

Banatului.” Credem că Filipescu a exagerat în unele din afirmațiile sale, însă totuși intervenția sa reprezintă un indice foarte clar al problemelor cu care se confruntau românii din aceste localități în anii începutului de secol XX. Situația în ceea ce privește activitatea culturală în unele dintre aceste localități era cu mult mai favorabilă decât ce susținea Filipescu, astfel la Doloave corul român atingea apogeul dezvoltării sale sub conducerea învățătorului Romulus Roman, iar despre activitatea culturală a românilor din Satu Nou am dat câteva exemple grăitoare în rândurile de mai sus, adăugând la aceasta și faptul că la Satu Nou agen-tura Astreii avea Casă culturală proprie, inaugurată în 12 iulie 1914, dar după declararea războiului pusă la dispoziția armatei austro-ungare pentru birouri, spital etc.⁷

Articolele din presă reprezintă desigur o sursă deosebit de valoroasă pentru o mai bună cunoaștere a acestei teme. Și după cum s-a exprimat istoricul Ion Dejan în titlul cărții sale: „Cercetarea continuă!”, generațiile de azi de oameni de știință și publiciști continuă cu același zel, cu succes mai mare sau mai mic, munca de colectare a surselor referitoare la istoria culturală a românilor din Banatul sârbesc, elaborând lucrări noi care tratează acest subiect. ◀

Note:

- 1 Albina, nr. 17, 20 martie/1 aprilie 1875, p. 5.
- 2 Albina, nr. 87, 5/17 noiembrie 1872.
- 3 Românul, Arad, nr. 37/1911, p. 8.
- 4 Românul, nr. 41, 5 martie 1914, p. 7.
- 5 Românul, nr. 48, 13 martie 1914, p. 7.
- 6 Teodor Filipescu, „Glasul poporului”, în Țara noastră, Sibiu, nr. 12/1908, p. 100.
- 7 Transilvania, nr. 7-12, 1 decembrie 1915.

Oameni valoroși

Emilia Lungu – Puhallo, prima învățătoare româncă din Banat

Scrie:

Prof. Dr. Daniela Văleanu

Liceul Pedagogic "Carmen Sylva"

Doamna Emilia Lungu – Puhallo este cea mai distinsă învățătoare din Banatul generației sale, adevărată deschizătoare de drumuri pentru învățământul bănățean. A fost, de altfel, o foarte apreciată scriitoare și publicistă.

Emilia Lungu – Puhallo este fondatoarea primei reuniuni a femeilor din Banat, dar și a primei școli de fete din zona Banatului. Este, totodată, prima româncă învățătoare din Banat.

La 23 octombrie 1853, la Sânnicolau-Mare, județul Timiș, în familia profesorului, publicistului și fruntașului bănățean Traian Lungu și a Eufemiei Popa, se naște o fetiță, pe care părinții o numesc Emilia.

Încă de mică s-a dovedit a fi un copil foarte isteț,

așa încât a intrat, încă de la vârsta de doi ani, la școala tatălui ei. Prin urmare, a fost firesc faptul că, pe când avea doar cinci ani, fetița știa deja să scrie și să citească. A urmat cu succes studiile elementare în orașul natal, pentru ca, mai apoi, să continue cu alte patru clase secundare, la Claustrul „Notre-Dame”, din Timișoara – Fabric (Lampel-Gase). Aici, de-a lungul celor patru ani, într-un profund spirit catolic și german, a primit o solidă cultură religioasă, câteva elemente de cultură generală și a studiat pianul. În urma acestor studii secundare, Emilia Lungu a învățat la perfecție să scrie și să vorbească limba germană, așa explicându-se ușurința cu care ea a făcut ulterior și traduceri în această limbă.

Fiind pasionată de lectură încă din fragedă copilărie, unchiul său, poetul Iulian Grozescu, i-a inspirat interesul pentru literatură și poezie; astfel că, încă din timpul adolescenței, ea și-a început colaborarea la revistele „Familia” și „Biserica și Școala”. Cultivată și emancipată, pătrunsă de ide-

aluri feministe, și-a dorit foarte mult înființarea unei școli de fete pentru femeile române din Banat, urmărind constant acest obiectiv; dar scopul ei îndrăzneț nu putea fi lesne îndeplinit, mai ales în acele vremuri.

Nu era obișnuită, însă, cu înfrângerile, astfel că, în 1872, abia ajunsă la vârsta majoratului, Emilia Lungu a fondat mai întâi, la Timișoara, prima reuniune de femei din Banat, cu numele „Reuniunea Damelor”. Foarte tânără încă, dar foarte activă și pricepută, la ședința de constituire a ținut o lungă expunere, dezvoltându-și planul de a se întemeia în

cel

de fete într-un sat din apropierea Timișoarei, la Izvin. După unele surse, evenimentul a avut loc în anul 1874, dar, din studiul aprofundat al prof. dr. Florin Zamfir, aflăm că, deși decretul de numire a Emiliei Lungu ca învățătoare la această școală a fost datat cu 13 noiembrie 1875, cursurile au început cu un an mai târziu, la 3 octombrie 1876, când a fost finalizată clădirea instituției de învățământ. Din studierea „Prospectului” școlii de fete, realizat de Emilia Lungu, se poate observa că instituția de învățământ urma să fie împărțită în trei secțiuni: I. Școala primară inferioară, cu patru clase; II. Școala

normală superioară, cu șase clase; III. Școala de industrie și economie casnică. Datorită pregătirii ei superioare, a fost numită învățătoare în noua școală, cu toate că nu absolvise cursurile de profil. Emilia Lungu a devenit, astfel, prima învățătoare româncă din Banat. Timp de doi ani, a predat la Izvin, perioadă în care a urmat și cursurile Institutului Pedagogic din Arad, ceea ce i-a adus, după patru ani, titlul de învățătoare.

Totuși, la insistențele mamei sale, Emilia Lungu s-a întors, mai târziu, la Timișoara. Aici a început o intensă activitate culturală și publicistică, colaborând la diverse ziare și reviste. N-a

publicat însă, cu numele ei, ci sub diverse pseudonime „Bănățeanul Moș”, „Bănățeanul Călător” sau „Bănățeanul June”.

În anul 1887, la 21 mai (stil vechi), Emilia Lungu se căsătorește cu locotenentul de origine nobiliară croată Isac Puhallo, din armata austro-ungară. Și-a urmat soțul în garnizoanele unde era detașat, mai întâi la Sarajevo. Aici, Elena Lungu – Puhallo a colaborat la ziarul „Die Post”, editat de Milena Mrazevatz. S-au mutat apoi la Mostar, până-ntr-o zi când Emilia s-a întors la Timișoara, pentru a da naștere unui copil. În august 1891, a venit pe lume copilul Emiliei și al lui Isac, un băiețel care-a primit numele de botez Eugeniu. Dar bucuria nașterii sale a fost prea curând întunecată de o mare nenorocire care s-a abătut asupra familiei: la doar zece zile de la nașterea lui Eugeniu, ca un trăsnet, a venit știrea morții lui Isac, la Mostar, Herțegovina. Apoi, la scurt timp după aceea, la 12 septembrie 1891, la numai o lună și cinci zile de viață, s-a stins și Eugeniu, unicul copil al Emiliei. Șirul necazurilor părea să nu se mai sfârșească...

mai scurt timp o școală de fete, în cartierul Fabric. Inițiativa s-a dovedit a fi un real succes. Această „Reuniune” organiza diferite inițiative și diverse evenimente sociale cu mare trecere în societatea timișoreană. Astfel, s-au desfășurat ședințe regulate în localul școlii românești din Fabric și s-au organizat cursuri de dansuri românești la care se învăța îndeosebi „romana”. Un deosebit impact l-a avut Balul românesc, cu concursul elevilor și studenților din „Alumneul român”, organizat în scopul strângerii de fonduri pentru înființarea școlii românești de fete. Prin prezența la eveniment - desfășurat la Berăria din Fabric – a întregii elite românești din Timișoara, acesta s-a dovedit a fi un succes neașteptat, fiind cea dintâi manifestare publică a femeilor românce din Banat.

Deși era foarte perseverentă, Emilia Lungu nu a reușit să obțină concesiuni pentru înființarea școlii de fete la Timișoara, așa că a apelat la dr. Pavel Vasici – Ungureanu, inspector școlar și la episcopul Ioan Mețianu din Arad. Cu ajutorul acestora, a reușit, în cele din urmă, să înființeze prima școală

Lovită crunt de soartă prin dubla tragedie a pierderii soțului și copilului în interval de numai câteva săptămâni, începând cu anul 1891, Emilia Lungu-Puhallo se dedică scrisului și literaturii. De acum, publică numeroase articole, foiletoane și nuvele. După cum amintește prof. dr. Florin Zamfir, Emilia Lungu a publicat un număr mare de poezii în revista „Familia” din Oradea, condusă de Iosif Vulcan. A scris 24 de nuvele publicate în: „Familia”, „Amicul familiei”, „Noua bibliotecă română”, „Dreptatea”, „Dreptatea poporului”, „Drapelul” (Lugoj), „Drapelul” (Chicago-S.U.A.), precum și „Duminică” - studiu social, care e premiat, „Fiica învățătorului” - nuvelă istorică cu subiect din anul 1848, „Voluntarul”, „Rezervistul”, „Vagabondul”, „O pildă” - nuvelă care urmărea combaterea alcoolismului, „Călătoria prin Bosnia-Hertzeogovina”, „Istoria școalelor românești din Timișoara”, „Istoria primei școli românești de fete din Banat” și încă altele.

Se pare că cea mai profundă scriere literară a Emiliei Lungu este nuvela „Nicolae Țărcovnicu”, în care descrie viața zbuciumată a scriitorului Nicolae Filimon, autorul romanului „Ciocoi vechi și noi”, care era literatul ei preferat. Emilia Lungu a scris peste 30 de articole și studii asupra problemelor de educație, sociale și naționale, printre care: „Educația națională”, „Educația femeii române”, „Instrucțiunea femeii române”, „Femeia și influența ei”, „Bănățenii”, „Noi românii”, „Graiul bătrânesc”, „Școalele noastre. Deosebit de interesant și complex s-a dovedit a fi studiul despre femeia română, publicat în ziarul lugojean „Drapelul”.

Emilia Lungu a scris și un roman, „Elmira”, care a făcut senzație în epocă, fiind publicat ca foileton în revista „Familia”. Numele ei apare în toate revistele ardelenne mai însemnate ale vremii. Chiar Regina Elisabeta a României s-a interesat îndeaproape de prima femeie româncă care s-a încumetat să scrie un roman. Pentru activitatea ei, în anul 1904, Emilia Lungu – Puhallo a fost decorată cu ordinul „Steaua României” de către însăși Regina Elisabeta.

După ce învățătorul Émeric Andreescu editase în anul 1905, la Timișoara, „Dreptatea poporului”, renunță la conducerea ziarului în favoarea Emiliei Lungu, care devenea astfel și prima ziaristă profesionistă din Banat. În articolele ei, după cum subliniază dr. Florin Zamfir, „îndeamnă tineretul la păstrarea limbii străbune, militează pentru înființarea unei mitropolii la Timișoara, critică intransigența sârbilor care nu se puteau împăca cu independența ierarhică a românilor ortodocși și fixează programul gazetei, al cărui țel principal era lupta pentru apărarea drepturilor și intereselor poporului român”.

Prima româncă învățătoare din Banat s-a stins din viață la 16 decembrie 1932, în casa ei din Timișoara. A fost înmormântată alături de părinții și de copilul ei, în cimitirul din Calea Buziașului.

Prospectul redactat de Emilia Lungu pentru înființarea unui institut de fete

În 1972, locul mormântului fiind considerat părăsit, a fost vândut; peste el s-a ridicat un cavou al altcuiva... La sesizarea lui Aurel Cosma, Asociația Scriitorilor din Timișoara a luat măsurile necesare pentru strămutarea osemintelor într-un loc de veci nou.

Emilia Lungu – Puhallo rămâne în conștiința noastră ca fiind fondatoarea primei reuniuni a femeilor din Banat – „Reuniunea Damelor”; cea care a deschis prima școală de fete din Banat, la Izvin; apreciată pentru scrierile ei din numeroase ziare și reviste, dar și pentru ale sale poezii, nuvele și schițe.

Emilia Lungu – Puhallo este cea mai distinsă scriitoare și cea mai valoroasă ziaristă și învățătoare româncă din Banat în perioada generației sale. A fost o figură complexă, care a marcat profund viața socială și culturală a Timișoarei, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, ocupând un loc marcant în conștiința colectivă a contemporanilor. În semn de-aducere aminte, numele Emiliei Lungu – Puhallo îl regăsim în numele câte unei străzi din Timișoara, Arad și București. Pe casa ei din Timișoara a fost pusă o placă comemorativă. ◁

Bibliografie:

- Zamfir, Florin, *Școala și societatea românească din comitatul Timiș, între anii 1867-1900*, Editura Marineasa, Timișoara, 2009, pp. 257-260;
- Cosma, Aurel - *Bănățeni de altă dată, vol. I*, Timișoara, 1933;
- Cosma, Aurel - *Prin Timișoara de altă dată*, Editura Facla, Timișoara, 1977;
- http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Emilia_Lungu-Puhallo;
- <http://www.banaterra.eu/romana/emilia-lungu-puhallo>;
- http://ro.wikipedia.org/wiki/Emilia_Lungu-Puhallo.

Notă explicativă: Fotografiile au fost oferite și publicate cu acordul prof. dr. Florin Zamfir.

Poiana Ciorbeștilor

Dinspre răsărit și apus de așezare curg două pâraiașe care se reunesc la marginea localității Pârneaora. După ele, vatra satului este împărțită în Ogașul mare și Ogașul mic¹.

La nordul așezării, în pădurile din munți sunt cinci toponime – POIANĂ. „Poiana” reprezintă un loc în pădure, un luminiș fără arbori și acoperit cu iarbă, care este o creație artificială a oamenilor. Ea reprezintă o suprafață mică, orizontală în pădure cu îngrămădiri de bușteni, ca urmare a acțiunii de defrișare². Cele cinci poieni sunt: Poiana lui Opătă, Poiana Verde, Poiana Poienii, Poiana Spinului și Poiana Ciorbeștilor.

POIANA CIORBEȘTILOR. Potrivit credinței, pentru a înlătura o primejdie oarecare se evită pronunțarea denumirii animalului care poate provoca pericol.

Microtoponimul Ciorbeștilor are o semnificație extinsă, care ar putea trimite la întreg neamul cerbului. Poiana Ciorbeștilor înseamnă de fapt Poiana Cerbilor sau Leagănul unde cerbii coboară domol la izvoare, este locul unde găseau hrană din abundență și tot din această poiană țâșnește ecoul memorabil, atemporal și nepieritor răgetul lor puternic.

Localitatea este așezată în regiunea muntoasă a Vârșetului, la întretăierea a șapte culmi muntoase, din care se rup lungi șiruri de dealuri: Cioaca Mare, Cioaca Mică, Zăbran, Fața Mare, Ebârlont, Culmea și Dooniță, îngrădind satul și izvoarele spre miazănoapte.

Vatra veche a satului o reprezintă Mala, cuvânt de origine celtică pătruns în limba daco-geților și apoi moștenit de limba română, „mal” însemnând munte, deal, râpă³.

În documentele scrise cele mai vechi denumiri ale locurilor sunt cele înregistrate odată cu desființarea mănăstirii Srediște. Într-un document din 1775 sunt amintite toponimele Neșce și Marasta, care au semnat câmpurile așezământului monahal din Srediștea Mică⁴.

Pentru că în așezările cu case izolate comunicația se făcea în bună parte pe drumuri sau cărări particulare, ducând de la o casă la alta sau la drumul cel mai apropiat, în partea deluroasă întâlnim câteva denumiri de gruni. Fiind vorba de un lanț de munți, pentru o mai bună orientare, oamenii au dat nume și acestor legături între dealuri, munți și movile.

Văile și vâlcelele care întretaie dealurile din hotarele localității, cu toate cotiturile lor, n-au făcut altceva decât să despartă ori să limiteze anumite părți, anumite locuri.

Grunul cuprinde o ridicătură mare peste două văi. El se întinde pe o suprafață relativ mare de teren, de la 3 până la 30 de hectare. Cel mai mare grun după suprafață este Grunul de mijloc, iar cel mai mic Grunicelul. Pe lângă acestea, mai întâlnim: Grunul din poiană, Grunul lui Iojii, Grunul lung, Grunul cu groșățul, Grunul neamțului și Grunul cu Brazilii.

Din locuințele izolate de odinioară, care se găseau prin păduri și izlaz au rămas doar ruine, dar s-au păstrat denumirile elocvente și specifice zonei: Cracul cu coliba (Crac – picior pe deal), Coliba Egărească, Casa de pământ, Coliba Ciurchii, Coliba cu Curpini și Buda (construcție rudimentară în câmp pentru adăpostirea oamenilor).

Note:

1 Octavian Răuț, Vasile Ioniță, *Studii și cercetări de istorie și toponime*, Reșița, 1976, p. 8-12; Omul sfințește locul, în „Cuvântul românesc”, Vârșet, nr. 46, 2003, p. 15; „Libertatea”, Panciova, 23 martie 2003, p. 9.

2 Cf. Al. Graur, *Introducere în lingvistică*, București, 1965, p. 130, „Glasul Cerbiciei”, Vârșet, nr. 10, anul IV, 2014, p. 21.

3 Gr. Brâncuș, *Probleme ale reconstrucției elementelor lexicale autohtone în româna comună*, în „SCL”, nr. 2, 1966, p. 21.

4 *Arhiva Mitropoliei din Sremski Karlovci*, MPB, nr. 66/1775, 212/1775.

Românii din Timoc

Ore de limba romana pentru toti romanii din Serbia

Scrive:

Florian Copcea

Un colocviu despre necesitatea introducerii orelor de limba română cu elementele culturii naționale în Serbia de nord-est a avut loc, sâmbătă, la sediul Asociației Români Independenți din Serbia (RIS).

Președintele acesteia, dr. Dorinel Stan, a declarat pentru AGERPRES că acțiunea are loc în condițiile în care până la această dată, deși anul școlar 2016-2017 a început la 1 septembrie, cursurile de limba română nu au început în școlile din regiunile istorice Timoc, Morava și sudul Dunării.

"Am hotărât să revenim la memoriul adresat, alături de alte entități ale societății civile din Serbia și România, Ministerului Educației de la Belgrad și să-i cerem să urgenteze aplicarea normelor privind drepturile constituționale ale etnicilor români de a învăța și studia în limba lor maternal", a afirmat Stan.

Potrivit acestuia, anchetele desfășurate în satele cu populație vorbitoare de limba română "s-au desfășurat într-un mod birocratic, fără să se țină seama de opțiunile familiilor de români".

"Există indicii că multe familii au fost pur și simplu induse în eroare și sfătuite să-și orienteze copiii

către alte discipline. Am aflat că ministerul în urmă cu câteva zile a emis un ordin prin care lasă la latitudinea directorilor de școli înscrierea copiilor la cursurile de limba română pe bază de liste, renunțându-se la formularea în scris a cererilor", a spus Stan.

El a apreciat că acest lucru nu este tocmai normal, întrucât mulți copii români, deși interesați de limba strămoșilor, "nu vor mai urma cursurile de informatică, de exemplu, situație care nu le oferă posibilitatea instruirii în respectiva specialitate".

"De asemenea, am solicitat implicarea ministerului de resort și în ceea ce privește asigurarea și acoperirea orelor de limba română din programul școlar cu cadre didactice pregătite. Cei patru profesori de limbă română din Serbia de răsărit au un statut incert, nu sunt angajați pe o perioadă nedeterminată", a precizat Dorinel Stan.

Liderul românilor a mai explicat că "predarea limbii române în Serbia de nord-est se află sub semnul provizoratului și improvizației, iar tergiversarea de către autorități a demarării cursurilor dovedește că minoritarii români sunt victimele unei politici ostile".

"Datorită acestei 'strategii' tot mai mulți părinți renunță să-și mai înscrie copiii la cursurile de limba română, împrejurare în care procesul de asimilare se va intensifica în defavoarea identității naționale a celor peste 300.000 de români din Serbia de nord-est", a concluzionat Dorinel Stan. ◀

Societăți cultural-artistice românești din Voivodina în primele două decenii postbelice

SOCIETATEA CULTURAL-ARTISTICĂ "ION CREANGĂ" DIN DOLOAVE

Scrie:

D. S.

Corul

Primul cor în localitatea Doloave s-a înființat în anul 1892, dar anterior prin anii 1860–1862 ar fi existat un cor bisericesc, însă lipsesc datele scrise cu referință la perioada când au luat naștere. La începutul anului 1903, învățătorul Romulus Roman a deschis o colectă și reorganizează corul bisericesc și laic, iar în anul 1904 prezintă prima petrecere populară.¹

Viața culturală se intensifică, numărul coriștilor se majorează și se organizează concerte. După plecarea lui Romulus Roman de la Doloave (1924), urmează o perioadă de un deceniu de stagnare a corului, care în 1931 își reia activitatea sub conducerea dirijorului Sava Ancuțescu. După al doilea război mondial corul își continuă activitatea, iar în fruntea lui au mai fost: Todor Viđac, Zăria Bârnea, Ion Dănilă și Ion Dănilă Vrancii. Începând cu anul 1947, corul este încadrat în SCA „Ion Creangă”, iar paralel funcționează și corul bisericesc.²

Membrii corului în perioada 1958–1963: Iovan Dănilă, Livius Martinov, Traian Roman, Mugurel

Vasile, Livius Uroșev, Constantin Dănilă, Milan Uroșev, Jiva Uroșev, Arun Lazarov, Livius Bâta, Mița Sava, Sava Mihailov, Pavel Cârsta, Lazăr Petru, Dorel Drăgilă, Viorel Drăgilă, Lazăr Pența, Dragomir Cârciu, Mugurel Boitar, Sever Uroșev, Alexandru Cătălină, Arsa Cicoș.³

Fanfara

Fanfara din Doloave este una din primele fanfare românești din Voivodina, înființată în anul 1923. Pe parcursul existenței fanfara în câteva rânduri a fost reorganizată. În primii ani după eliberare, formațiunea muzicală este instruită de Petru Jurca care timp de patru luni instruieste 22 de instrumentiști. În anul 1950, fanfara este dirijată de Jovan Danilă – Vanci și participă la Festivalul provincial al fanfarelor din Novi Sad, cucerind locul II în Voivodina. Între anii 1949–1953 ocupă cinci ani consecutiv locul I la întrecerile cercului Panciovei. Din acest motiv, i-a revenit cinstea să defileze cu ocazia Sărbătorii de 1 Mai cinci ani (1949–1953) la Belgrad, pe Terazije, în fața președintelui Tito.

Defileurile au fost înregistrate de Casa de film „Avala-Film” din Belgrad și prezentate ca filme documentare. La Festivalul Fanfarelor din Uzdin (1950), fanfara din Doloave ocupă locul II. În vara anului 1951, la întrecerea Provincială a Fanfarelor din Novi Sad, unde au participat fanfarele tuturor

naționalităților din Voivodina, formațiunea muzicală din Doloave cucerește din nou locul II în Voivodina.⁴

În anul 1954, conducerea fanfarei este preluată de Ion Capeț, care înființează și una nouă cu care participă la întrecerile comunale din Panciova, la manifestările din Dunele de nisip ale Deliblatii etc. Începând cu anul 1959, când Ion Capeț pleacă din sat, fanfara este condusă din nou de Iovan Dănilă. La concursul „Cel mai vesel sat” din comuna Panciova, în anul 1963 câștigă locul I învingând gazdele. Din păcate, perioada următoare este una de stagnare.⁵

Între anii 1949–1960, cei mai activi membri ai fanfarei din Doloave au fost: Alexandru Cătălina, Aurel Uroș, Tana Negovan, Stevan Iovanov, Sava Petrișor, Jivan Lazarov – Coșteianțu, Milan Uroș, Iovan Denilă – Milu, Gheorghe Giacov, Mugurel Martinov, Trăian Rotar, Iovan Dănilă – Vanciu, Jivan Lazarov – Lațu, Toma Lazarov, Petru Dănilă, Aurel

Bela, Ilija Uroșev, Bogdan Cozac, Viorel Drăgîlă, Arun Lazarov, Ilija Rotar și Livius Negovan.⁶

Secția de folclor

Grupa de folclor a fost constituită și din membri de naționalitate sârbă care au activat. Coreografe au fost învățătoarele, Flora Viorica, Miță Vioara și Muntean Ana.⁷

În multe rânduri secția de folclor a participat alături de celelalte secții la diverse manifestări culturale, emulații și festivaluri. În anul 1947, formația de dansatori „Călușarii” este instruită de Sava Petrișor și Mugurel Martinov. În această secție au fost activi: Sava Vidac, Livius Martinov, Laza Petrov, Toma Danilă, Victor Trailov, Jiva Coșteianțu, Iovan Rotar – Lăpădat, Uroș Bălu, Aurel Uroș – Leli, Traian Rotar, Jiva Lazarov – Lațcu și Laza Cârșiu. În perioada anilor 1946–1962, formația de dansatori a partic-

Această revistă a fost tipărită cu sprijinul Ministerului pentru Români de Pretutindenți (www.mprp.gov.ro).

Conținutul acestei reviste nu reprezintă poziția oficială a Ministerului pentru Români de Pretutindenți.

Glasul Cerbiciei - publicație editată și fondată de "Români Independenți din Serbia"

Contact: tel: +381 13 416-182; 833-388; 836-808; +381 64 1195 384; +381 69 732207 sau e-mail-ul: romanii.independenti@gmail.com; maringaspar@gmail.com; sdorinel@gmail.com

Cont curent: Nezavisni Rumuni Srbije, Vojvođanska Banka a.d. Novi Sad - Vrșac: 320005063997 și cont valutar: Vojvođanska Banka a.d. Novi Sad - Vrșac: 320005064385

Reproducerea parțială sau integrală se poate numai cu acordul fondatorului.

ipat la toate festivalurile de folclor din Panciova, Zrenianin și Novi Sad. În anul 1950, la Novi Sad cucerește locul II în Voivodina, iar la Panciova ocupă tot locul II la Festival de Muzică și Folclor din Banatul de Sud.⁸

Orchestra

Pe lângă fanfară, cor și formația de dansatori, în cadrul SCA „Ion Creangă”, rezultate remarcabile obține și orchestra de muzică populară. Orchestra din Doloave s-a înființat în anul 1959, la inițiativa lui Gheorghe Giacob, iar dirijor a fost Dănilă Iovan – Vanci. În sânul orchestrei se formează muzical Sima Răcăștean, solist vocal și Jica Martinov ca solist instrumentist la acordeon, iar Mugurel Dănilă – Petcu și Duașan Bâtca sau evidențiat în cadrul orchestrei. Orchestra număra 16 membri.⁹

Secția de teatru

Activitatea teatrală la Doloave, la început în cadrul corului, apoi echipa de diletanți, iar din anul 1946 învățătoarea Ana Flora (sora lui Radu Flora) s-a ocupat cu secția de teatru. Pe lângă Ana Flora, secția de teatru a fost coordonată și de Viorica Flora din Satu Nou, Vichentie Micleu și Lucreția Boldovină.

În primele decenii după eliberare, trupa de teatru pe lângă SCA „Ion Creangă” din Doloave a jucat următoarele piese de teatru: Drum de fier, Maestrul Căproni, Nevasta mea, fie îngerii cu ea, Persoana suspectă, Bărbierul satului, Alegătoarea sau (Cine alege și culege), Elixirul tinereții și altele. Membrii secției de teatru în perioada postbelică au fost: Melania Lazarov, Sava Petrișor, Cornelia Cătălină, Liuba Uroș, Ilie Ancuțescu, Dana Rusovan, Miusca

Boldovină, Lucreția Babeț – Misălău, Ileana Vasile – Șchiopu, Maria Ardelean, Bogdan Petrov, Toma Negovan, Gheorghe Giacob, Alexandru Cătălină, Jiva Lazarov, Viorel Babeț, Letiția Năod.¹⁰

În perioada de glorie a societății (1950–1960) președinții SCA „Ion Creangă” au fost: Ilie Bazaveta, Victor Todor, Ancuțescu Ilie (Titu), secretar, Todor Victor, iar bibliotecar Stoianco Todor.¹¹

Note:

1 Ilie Baba, Valentin Mic, Ovcea, pagini de istorie culturală și spirituală, p. 65–67

2 Contribuții la istoria culturală a românilor din Voivodina V, documente, Zrenianin, Editor Societatea de Limba Română din PSA Voivodina, 1979, p. 431

3 Mircea Măran, Localități bănățene, Panciova și Timișoara, Editura „Libertatea” și Editura „Augusta”, 2003, p. 26

4 Micșa Moise și alții, Doloave, contribuții la istoricul vieții culturale, Novi Sad, Editura SLR, 2003, p. 53

5 George Giacob-Smoleanu, Cronica amatorismului la români din Doloave (1879–2000), Panciova, Editura „Libertatea”, 2003, p. 49–56

6 Anton Eberst, Muzički amateri Vojvodinep. 64

7 Micșa Moise și alții, Doloave, contribuții la istoricul vieții culturale, Novi Sad, Editura SLR, 2003, p. 51

8 „Libertatea”, 8 ianuarie 1953, p. 5

9 George Giacob-Smoleanu, Cronica amatorismului la români din Doloave (1879–2000), p. 50

10 Micșa Moise și alții, Doloave, contribuții la istoricul vieții culturale, p. 55

11 Ibidem

Evenimente, premiere și festivaluri

Sărbătoarea primăverii la românii din Serbia

Marți, 1 martie la Coștei a început primăvara românească – Festivalul Mărțișorului. Pitoreasca localitate Coștei, un focar de răspândire a culturii, tradiției și obiceiurilor românești din Serbia, împreună cu Asociația de intetes obștesc „Români Independenți din Serbia” (RIS) – inițiatorul acestei prestigioase manifestări, S. C. „Eminescu” și Asociația „Pentru Un Vârșeț mai Bun”, a organizat pentru prima oară Festivalul Mărțișorului. Onoarea de a inaugura ediția a I-a a „Festivalului Mărțișorului” i-a revenit lui Dorinel Stan, președintele organizației „Români Independenți din Serbia”.

La Festival au participat circa 1000 de participanți, oaspeți și invitați de onoare și un număr record de spectatori, astfel Sala Căminului Cultural a fost neîncăpătoare pentru iubitorii muzicii, în stradă erau sute de oameni care ascultau de acolo spectacolul fiindcă sala nu i-a mai încăput. Organizatorii au oferit pentru fiecare domnișoară și doamnă prezente la Festival un mărțișor.

La Coștei a debutat Sărbătoarea românească a primăverii – Festivalul Mărțișorului care a reunit formațiuni muzicale (fanfare), orchestre, ansambluri și formațiuni folclorice, coruri, grupuri vocale, soliști vocali și instrumentiști, oaspeți din Timoc și România, Lazăr Novac – doinitorul Banatului, Otilia Radu, cunoscută și îndrăgita artistă de muzică populară și alții.

Preasfinția Sa Daniil, Episcopul „Daciei Felix”, Dan Constantin, consulul României la Vârșeț, reprezentanții DPRRP, actualmente MPRP din cadrul MAE din București, oficialitățile au fost așteptate în sunetele armonioase ale fanfarei S.C. „Eminescu” din Coștei, care a intonat imnul episcopului și cântece patriotice românești, făcându-se un scurt popas la Biserica Ortodoxă Română din localitate.

Ediția inaugurală a început cu binecuvântarea manifestării de Preasfinția Sa, Daniil, episcopul „Daciei Felix”. Ilia Capeț, președintele Comitetului Local de Organizare a rostit un cuvânt de salut, a adresat un mesaj de bun venit tuturor celor prezenți la Coștei. Andrei Sârbulescu, reprezentantul DPRRP, din cadrul

MAE a citit mesajul Ministrului Delegat pentru Relația cu Români de Pretutindeni, iar Dan Constantin, Consulul României la Vârșeț a menționat importanța păstrării tradiției și obiceiurilor românești la românii din Serbia. În cuvântul de salut, Branislav Matić, în numele asociației „Pentru un Vârșeț mai Bun” a subliniat relațiile tradiționale de prietenie între cele două state, România și Serbia și a ținut să mulțumească și feliците pe toți cei care s-au implicat în organizarea Festivalului Mărțișor.

Onoarea de a inaugura „Festivalul Mărțișorului – Coștei 2016 a revenit lui Dorinel Stan, președintele RIS-ului, care a vorbit cu cuvinte alese despre cultura, tradiția și moștenirea românească în Serbia. Contribuția localității Coștei la propășirea idealurilor naționale și spirituale ale românilor din Serbia este deosebită și marcantă. Președintele RIS-ului și-a încheiat discursul cu îndemnul: „Să ne bucurăm de primăvara românească la Coștei – Festivalul Mărțișorului, cu muzică, dans, flori, culori și bineînțeles mărțișoare. Mărțișorul are o semnificație deosebită pentru noi românii. Mărțișorul este simbolul păcii, fericirii și purității sufletești. Să vină muzica! Să vină primăvara!”

Programul propriu-zis a început cu intonarea imnurilor Serbiei și României. Printre numeroșii oaspeți și invitați amintim: Dan Constantin, Consulul României la Vârșeț, Andrei Sârbulescu și Eugen Burcea, reprezentanții DPRRP din cadrul MAE, Viorel Dolha, președintele AGIRO, Dragan Demici, unul din liderii românilor din Serbia de Răsărit, Vesna Schubert, președinta Asociației Cadrelor Didactice de Etnie Română din Serbia, Dragica Stanojlović, președinta asociației „Pentru un Vârșeț mai Bun”, Ion Gheorghe Oltean, realizatorul emisiunii „La Fereastră Dorului” – Inedit TV, TV Banat, RTV Voivodina, Radio Far, presa românească din Serbia și România.

Festivalul Mărțișorului a început cu programul inaugural al gazdelor S.C. „Eminescu” și Corul Bisericii Ortodoxe Române din Coștei. Fanfara dirijată de Ilia Capeț a interpretat un potpuriu de melodii populare,

iar solista Rodica Mitrovici-Panciovan, laureata mai multor concursuri din țară a interpretat cântecul „Potolește tu furtuna”, apoi solista Ionela Păuța a interpretat cântecul „Dragu-mi la horă în sat”, iar Daniel Pardos s-a prezentat cu cântecul „Graiul Neamului”. Corul Bisericii Ortodoxe Române, acompaniat de fanfară a interpretat două cântece: „Doamne, greu le-o fi păcatul” și „De-ar fi mândra în deal la Cruce”. A urmat în program românii din Serbia de Răsărit, cunoscuți soliști instrumentiști din regiunea Petrovaț na Mlavi, Jica Makulievici la fluiet și Petar Makulievici la tobă. Acești români din Serbia de sud-est, adesea numiți valahi, prin creațiile populare străvechi, dacice, muzică și tradiții au supravetuit timp de secole. Soliști instrumentiști din Serbia de Răsărit au interpretat cu maiestrie melodii românești autentice.

Fanfara „Turturica” din Mesici a fost și rămas una din cele mai renumite și apreciate fanfare din Voivodina, dirijată de profesorul Ionel Drăghici, care pe scena Festivalului a interpretat la superlativ un potpuriu și două marșuri. În continuarea programului pe scenă a urcat fanfara S.C. „George Coșbuc” din Voivodina, instruită de Cornel Panciovan care s-a prezentat cu un potpuriu de melodii populare românești, stârnind aplauzele publicului spectator.

Fanfara S.C. „Mihai Eminescu” din Straja, înființată în 1925, sub bagheta lui Ionel Țimerman a interpretat o doină, un potpuriu și un marș.

Fanfara „Doina” din cadrul S.C.A. „Ion Bălan” din Iablanca, conducător Ionel Păun, s-a prezentat cu melodii populare românești și marșul „Treceți batalioane române Carpații”.

S.C.A. „Lucefăru” din Vârșet, președinte și coordonator artistic Drăgălin Jurca s-a prezentat cu solista vocală Marina Valeria Jurca, care a interpretat cântecele: „Băgița buchet de flori” și „Mociriță”, soliștii

Aspect de la
„Balul Mărțișorului”

instrumentiști Cornel Stepan și Cristian Morovan la saxofon. Surpriza serii, Lazăr Novac – doinitorul Banatului a interpretat două cântece populare bănățene, trezind admirația publicului spectator.

Formația de dansatori din cadrul S.C. „George Coșbuc” din Voivodina a prezentat o suită de dansuri populare românești din zona Ardealului și Banatului. Coregraf: Viorel Panciovan.

În partea finală a Festivalului, Adam Vasici a dirijat fanfara S.C.A. „Doina” din Râtișor care s-a prezentat cu un foarte frumos program muzical, urmând fanfara S.C.A. „Mihai Eminescu” din Coștei, dirijor Petru Purenda, care s-a prezentat cu cântece populare românești și un marș, iar solistul vocal Vasilie Borca a cântat două cântece. În continuare, pe scenă au urcat amatorii culturali din Satu-Nou, fanfara „Tineretul”, dirijor Sașa Mareș. Oaspeții din România, îndrăgita solistă de muzică populară – Otilia Radu a încântat publicul prezent la „Festivalul Mărțișorului”.

Festivalul s-a încheiat, urcând pe scena Căminului Cultural din Coștei trei fanfare reprezentative. Anume: fanfara S.C. „Eminescu” din Coștei, „Doina” din Râtișor și „Tineretul” din Satu-Nou, sub bagheta dirijorului Ilia Capeț care au interpretat atât de armonios melodii patriotice românești, ridicând în picioare spectatorii evenimentului.

Prezentarea programului Festivalului a fost încredințată crainicilor Virginia Muncian și Rodica Mitrovici-Panciovan într-o ambianță scenografică creată de Marin Gașpăr.

Programul Festivalului a durat patru ore, iar toți participanții au primit Diplome de participare acordate de organizatori (Românii Independenți din Serbia, S. C. „Eminescu” și „Pentru un Vârșet mai Bun”).

Parteneri media: Revista de actualitate, cultură și istorie a românilor din Serbia „Glasul Cerbiciei” și Radio „Far” din Alibunar.

Am fost martorii unui eveniment de excepție pentru etnicii români din Serbia, ediția inaugurală a Festivalului Mărțișorului a fost pe deplin reușită, iar gazdele iau întâmpinat cu mărțișoare și inimile deschise pe toți care au venit să fie alături de ei la manifestarea de suflet.

În partea a doua a Festivalului, începând cu ora 21.00, cei circa 250 de participanți, oaspeți și invitați au urat bun venit primăverii la „Balul Mărțișorului”.

Festivalul Mărțișorului, ediția a I-a, Coștei și Balul Mărțișorului au reușit să unească suflarea românească din Serbia în jurul unei vechi și frumoase tradiții românești -**Mărțișorul**. ◀

Festivalul Mărțișor în imagini

Fanfara "Doina" din Râtișor

Fanfara "Tineretul"
din Satu-Nou

Formația de dans
din Voivodiș

Solistul Daniel Pardos

Fanfara "Mihai Eminescu"
din Coștei

Solistul Lazăr Novac

Fanfara din Voivodiș

Fanfara "Turturica"
din Mesici

Fanfara SCA "Eminescu" și
corul bisericesc din Coștei

Dr. Dorinel Stan, președintele
RIS, inaugurează Festivalul
Mărțișorului

Crainicile Rodica Mitrovici-
Panciovan și Virginia Muncian

Solistul Vasile Borca
din Coștei